

KRONIKA**80 let Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani**

Ljubljana, Kosovelova dvorana Cankarjevega doma, 4. 11. 1999

»... Pisalo se je leto 1919: mirovna konferenca v Parizu spremeni evropski zemljevid in sprejme zamisel o Društvu narodov... epidemija španske gripe zajame Evropo... Rutherford izvede cepitev atoma... Alcock in Brown preletita Atlantik... v svoji vili v Cannesu umre veliki francoski impresionistični slikar Auguste Renoir... umorjen je Emiliano Zapata, voditelj mehiške revolucije...

... 16. julij 1919: ... Narodno predstavništvo v Beogradu je v proračunski razpravi sprejelo zakon o ustanovitvi univerze v Ljubljani. Ob ustanovitvi je delovalo pet fakultet: pravna, filozofska, tehnična (delno nepopolna – le s prvima dvema letnikoma), medicinska in teološka. Zakon je stopil v veljavo 23. julija 1919.

... 9. oktober 1919: ... Univerzitetni svet ljubljanske univerze obvesti o začetku zimskega semestra 1919/20, v katerega je bilo vpisanih 695 študentov.

... Pišemo leto 1999: ... 4. novembra 1999 je Oddelek za geografijo v Kosovelovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani proslavljajal osemdesetletnico svojega delovanja.«

Slavnostni dogodek je Oddelek povezal s tradicionalnim programom stalnega izobraževanja učiteljev, 11. Ilesčevimi dnevi. 145 udeležencev je že od dopoldanskih ur sodelovalo na tridnevem simpoziju z naslovom »Slovenska geografija na prelomu stoletja«. Profesorji Oddelka za geografijo so predstavili referate (teme: Slovenija in globalizacija, Naravnogeografske značilnosti Slovenije kot možnosti njenega razvoja, Varstvo geografskega okolja – Slovenija in Agenda 21, Regionalni razvoj obmejnih območij v luči evropskega povezovanja, Prisoje in osoje slovenskega turizma, Nemoč ali kriza stroke, Šolska geografija v Sloveniji na prelomu stoletja), ki so objavljeni v prvem delu znanstvene revije Dela 14 (Ljubljana 1999, 254 strani), ki jih izdaja Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Obenem je Oddelek izdal predstavitevno publikacijo (dodiplomski in podiplomski študij, znanstvenoraziskovalno delo, organiziranost, sodelavci, knjižnica, kartografska zbirka, oba laboratorija; avtor: dr. Darko Ogrin, Ljubljana 1999, 14 strani).

Priložnostno je bila v preddverju Kosovelove dvorane Cankarjevega doma odprta razstava ob osemdesetletnici Oddelka. Razstava vključuje 18 plakatov, ki sistematično in slikovito prikazujejo delo Oddelka, knjižnice, člane in sodelavce Oddelka, laboratorija, mednarodno sodelovanje, aktivnosti študentov, terenske vaje, ekskurzije in drugo. Avtorica Janja Turk je s skrbnim zbiranjem raznoliknega gradiva (za pomoč se iskreno zahvaljuje geografom različnih generacij) in pravim občutkom pri izboru pripravila razstavo, ki je pritegnila vsakogar, pa najsi je želel videti najstarejše dokumente Oddelka, predmetnike, zanimive izrezke iz časopisov, učne programe, gradivo z zborovanj, ali pa poiskati sebe in sošolce na zanimivih fotografijah s terenskih vaj ali strokovnih ekskurzij.

Večerni program se je začel ob 18.30, ko je slovesnost svečano otvoril Slovenski oktet z Zdravljico. Prireditelj sta vodila in povezovala Borut Mencinger in Irma Potočnik.

»... Živimo v večnosti. In v spremenljivosti hkrati. Z nogami na tleh. V pravem pomenu besede. Naša Zemlja je moja, tudi Tvoja. Premika se, ne miruje. Vsakih štiriindvajset ur se zasuče okrog svoje osi. In se v tem času vrne tja, od koder je krenila. Takšen je dan. Naš dan. Trenutek je zdaj. Ki nam dan je na voljo...« (iz uvodnega nagovora povezovalke).

Okrog 220 zbranih geografov in vabljenih gostov je po prostoru in času Oddelka vodil njegov sedanjí predstojnik, dr. Marijan M. Klemenčič.

Iz njegovega slavnostnega govora povzemam nekaj odlomkov: »Nedvomno je Oddelek za geografijo Filozofske fakultete še vedno osrednja slovenska geografska institucija, tako kot je bil vseh osem desetletij. Ali je to nalogo opravljal zadovoljivo? Edini možen odgovor je: vsekakor. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete lahko primerjamo z drevesom, ki je do druge svetovne vojne krepil korenine (dr. Anton Melik) in deblo (dr. Svetozar Ilesič), po vojni pa se je razrasel v mogočno krošnjo (več sodelavcev, razširjeni in poglobljeni stiki s tujimi institucijami, večje število študentov). Iz korenin in plodov so nastala nova drevesa (geografski

inštituti), ki hitro rastejo in skupaj z matičnim drevesom ustvarjajo novo kakovost – skupnost ... Sedanji mogočni geografski organizem v Sloveniji, ki ga sestavljajo geografske ustanove, učitelji in profesorji geografije, univerzitetno diplomirani geografi v nepedagoških poklicih, geografi na pomembnih družbenih in političnih položajih, geografski tisk in tako naprej, je zrasel iz enotnih korenin in enotnega debla. To je prav gotovo največje zadoščenje, ki ga ima lahko slavljeneec. Je tudi dokaz, da je razumel svojo nalogo – biti sejalec – in jo v celoti izpolnil.«

Obenem je predstojnik opozoril tudi na probleme Oddelka (finančni, prostorski, menjava generacij, pomanjkljiva informacijska baza, preobremenjenost sodelavcev, nezadostna povezava z inštituti, skromna opremljenost s pedagoškimi pripomočki). Poudaril je, da člani Oddelka želimo, da slovenski geografi vstopimo v novo tisočletje povezani, enotni v različni strokovni usmerjenosti in z različnimi nalogami.

Slavnostno razpoloženje so poustvarjali pevci Slovenskega okteta, ki so priložnostno uvrstili v program domoljubne pesmi z različnih delov slovenskega etničnega ozemlja (Tam, kjer pisana so polja, O kresu, Ljubavne pesmi iz Režije, V Gorjah, Mojcej in Rezijanska).

Zbrano občinstvo so pozdravili:

- dr. Drago Perko, predstojnik Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je knjižnici Oddelka podaril finančni prispevek za obogatitev knjižnega fonda,
- dr. Jernej Zupančič, direktor Inštituta za geografijo, ki je podaril sliko,
- dr. Milan Orožen Adamič, ki je v imenu Zveze geografskih društev Slovenije podelil Oddelku za geografijo Zlato plaketo stanovske organizacije,
- dr. Ana Vovk Korže, predstojnica Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru,
- študentje Oddelka za geografijo,
- dr. Josip Ridžanović v imenu Oddelka za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Zagrebu,
- dr. Zlatko Pepeonik v imenu Hrvaškega geografskega društva in
- dr. Andrija Bognar v imenu madžarskih geografov.

Oddelku so ob priliki pisno čestitali:

- Inštitut za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Novem Sadu,
- Inštitut za geografijo in prostorsko urejanje Poljske akademije znanosti v Varšavi,
- Odsek za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Sarajevu in Geografsko društvo Federacije Bosne in Hercegovine,
- Geografska fakulteta Univerze v Beogradu,
- Inštitut za didaktiko geografije Univerze Johanna Wolfganga Goetheja v Frankfurtu,
- prof. dr. Karel Ruppert in prof. dr. Klaus Wolf, direktorja Inštituta za kulturno geografijo Univerze Johanna Wolfganga Goetheja v Frankfurtu,
- Univerza v Celovcu,
- Ljubljansko geografsko društvo,
- Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Dobre želje pa so izrazili še mnogi drugi. Vsem hvala.

Prvič v svoji zgodovini je Oddelek podelil svoja priznanja.

»Sodelovanje s kolegi je pogoj vsakega uspeha. Z roko v roki je veliko lažje premagovati težave: strokovne, organizacijske, tehnične, osebne ... Skupno delo vliva olje v svetilko življenja. Dejanja govore glasneje kot besede ...« (iz povezovalkega prologa k priznanjem).

Ob osemdesetletnici se je Oddelek zahvalil svojim sodelavcem:

- upokojenim profesorjem: akademiku prof. dr. Ivanu Gamsu, prof. dr. Vladimirju Klemenčiču, akademiku prof. dr. Igorju Vrišerju, prof. dr. Darku Radinji, prof. dr. Matjažu Jeršiču in prof. dr. Juriju Kunaverju;
- upokojenim sodelavcem: ge. Ireni Petroši, ge. Tatjani Šifrer, g. Cirilu Vojvodi in ge. Tatjani Pretnar;

- drugim predavateljem: prof. dr. Miranu Čuku, prof. dr. Zdravku Petkovšku, prof. dr. Antonu Ramovšu, doc. dr. Žigi Knapu, prof. Mariji Košak in mag. Slavku Brinovcu;
- dr. Borutu Belcu;
- tujim sodelavcem: prof. dr. Karlu Ruppertu in prof. dr. Klausu Wolfu;
- inštitucijam: Inštitutu za geografijo, Geografskemu inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, Inštitutu za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitutu za geografijo in prostorsko urejanje Poljske akademije znanosti v Varšavi in Geografskemu odseku Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Zagrebu.

Slovesnost je povezovalka zaključila z razmišljanji:

»Čas mineva, in vendar je edini, ki ostane.

Čas je prazen prostor, ki ga izpolnijo šele dogodki, misli in občutja.

Čas ... postavlja vse stvari na svoje mesto.

Čas gre z vsakim drugače: z nekom v korak, z nekom v zaostanku, z nekom v teku in z nekom stoji.

Prihodnost nas vznemirja, preteklost združuje. Zato torej ujemimo sedanjost.«

Po končani slovesnosti so udeleženci v preddverju Kosovelove dvorane nazdravili preteklosti, sedanjosti, prihodnosti in tudi – drug drugemu.

Okrog 150 pa se jih je podalo v Klub Cankarjevega doma, kjer so nadaljevali s »Srečanjem generacij«. Izkupiček družabnega srečanja je organizator namenil bogatenju osrednje slovenske geografske knjižnice. Plesno in kulinarično druženje je pristrčno povezoval g. Emil Šterbenk, organizacijski odbor pa je poskrbel za pester program in številna presenečenja: otvoritveni ples najstarejšega člana Oddelka, ples geografskih parov, ustanovna listina Kluba diplomantov in prijateljev Oddelka za geografijo, najštevilčnejši letnik, »dobra vila – ga. Tončka Abbad« je zbranim velikodušno podeljevala nagrade (potovanja, izleti, praktične nagrade). Veselo razpoloženje se je zaključilo »že« okrog tretje ure.

Petek je bil namenjen predavanjem, delavnicam, kratkim obiskom inštitucij in večerni okrogli mizi o izobraževanju bodočih učiteljev. Tretjega dne pa smo udeležence popeljali na dve strokovni ekskurziji, kjer smo spoznavali:

UROŠ VIDOVČ

Janja Turk, vodja knjižnice Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani na odprtju razstave ob osemdesetletnici Oddelka za geografijo.

»Srečanje generacij« na Oddelku za geografijo. Od leve proti desni: dr. Vladimir Klemenčič, dr. Dušan Plut, dr. Metka Špes, Danica Jakopič, dr. Marko Krevs in dr. Franc Lovrenčak.

- fizičnogeografske značilnosti Kraškega roba med Črnotičami in Črnim Kalom (vodila: dr. Darko Ogrin in asistentka Irena Mrak) in
- značilnosti prekmernega povezovanja na območju med Gorico in Koprom, kjer smo si podrobno ogledali Trst z okolico (vodili: dr. Milan Bufon, dr. Tadej Slabe in asistentka Irma Potočnik).

Sodelavci Oddelka upamo, da smo uspeli uresničiti zastavljene cilje in zadovoljiti zahteven ter raznolik okus geografske publike.

Dogodki in odmevi (povzemam le enega): »... Izrabljam to priliko, da izrazim vse priznanje organizatorjem prireditve. Ni se odlikovala zgolj s kvalitetno in brezhibno izpeljano proslavo, ampak tudi z izvrstno razstavo o nekdanjem »bitju in žitju« Oddelka, zajetjem velikega števila diplomirancev geografije iz povojnega obdobja, registracijo različnih dokumentov o delovanju Oddelka, pa do takih »malenkosti« kot so vabila, spremne besede, fotografije pedagoškega osebja in podobno. Vse skupaj je zahtevalo izredno veliko dela in zanosu ...« (akademik prof. dr. Igor Vrišer, Ljubljana, 5. november 1999).

Poročilo bi rada zaključila z besedami, ki jih je kot moto prevzel organizator družabnega srečanja, P. A. Pavlenko: »Življenje – to niso dnevi, ki so minili, temveč dnevi, ki smo si jih zapomnili.«

Proslavljanje osemdesetletnice Oddelka za geografijo je eden od takih dni.

Irma Potočnik

50 let Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU

Ljubljana, Steklana dvorana hotela Slon, 28. 10. 1998

Geografski inštitut je 6. novembra 1948 ustanovila Slovenska akademija znanosti in umetnosti, z rizičnovalnim delom pa je dejansko začel že dve leti prej. Leta 1976 je dobil ime po akademiku dr. Antonu Meliku (1890–1966), pobudniku ustanovitve inštituta in največjem slovenskem geografu, ki je inštitut vodil do leta 1966. Sledili so mu akademik dr. Ivan Rakovec do leta 1967, akademik dr. Sveto-

zar Ilešič do leta 1981, ko je inštitut postal sestavni del Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, akademik dr. Ivan Gams do leta 1983, dr. Milan Šifer do leta 1987, dr. Drago Meze do leta 1992 in Milan Natek do leta 1994. Od takrat inštitut vodi predstojnik dr. Drago Perko.

Od leta 1994 ima inštitut pet raziskovalnih enot: Oddelek za geoeкологиjo, Oddelek za regionalno geografijo, Oddelek za naravne nesreče, Oddelek za geografski informacijski sistem in Oddelek za tematsko kartografijo, poleg njih pa še knjižnico, kartografsko zbirko ter geografske zbirke. Od leta 1995 je na inštitutu sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije.

V zadnjih letih se inštitut ukvarja predvsem z geografskimi raziskavami Slovenije in njenih pokrajin ter pripravljanjem temeljnih geografskih knjig o Sloveniji.

Inštitut izdaja dve publikaciji: znanstveno revijo Geografski zbornik (*Acta geographica*), ki enkrat letno izhaja v angleškem in slovenskem jeziku v tiskani obliki in na medmrežju, ter znanstveno knjižno zbirko Geografija Slovenije, ki izhaja enkrat ali dvakrat na leto. Prva številka zbirke, ki obsega 176 strani, je posvečena prav petdesetletnici inštituta in njegovemu razvoju. Napisala sva jo Milan Natek in Drago Perko.

Inštitut je svojo petdesetletnico praznoval konec oktobra 1998 v Stekleni dvorani hotela Slon skupaj s številnimi povabljenici, večinoma kolegi geografi in predstavniki ustanov, s katerimi inštitut največ sodeluje. V okviru uradnega dela sporeda, ki sta ga vodila Mimi Urbanc in Franci Petek, najmlajša člana inštituta, je Zveza geografskih društev Slovenije inštitutu podelila Zlato plaketo. Zlato plaketo je za svoje delo prejel tudi najstarejši član inštituta Milan Natek. Zlato plaketo ZGDS se podeljuje posameznikom in ustanovam »... za življenjsko delo ali večdesetletno delo na področju geografije in v najrazličnejših telesih ZGDS ter za vidne in priznane dosežke na področju znanstvenoraziskovalnega, vzgojno-izobraževalnega in aplikativnega dela...«. Direktor ZRC SAZU dr. Oto Luthar je inštitutu podelil nagrado Najboljši gospodar za leto 1997. Inštitut za geografijo in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete ter založbi Mladinska knjiga in DZS so slavljenca obdarovali z dragocenimi in domiselnimi darili. Prireditvev je z več skladbami popestril Vevški kvartet klarinetov. Uradni del slovesnosti je s čustvenim govorom sklenil dr. France Bernik, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Nekaj odlomkov iz tistega dela scenarija prireditve, ki je opisoval začetek inštituta:

»Spoštovani, dober večer!

Zdaj Vas vabiva, da se vrnemo za več kot pol stoletja nazaj, v Ljubljano, 21. decembra 1946, ko je Skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti zapisala: »Akademija se ozira po novih močeh in si samo želi, da bi mogla za svoja dela čimprej najti novih delavcev, posebno še za tiste znanstvene panoge, ki so v direktni zvezi z življenjem in v službi ljudstva. Zato je posebna briga razširitev tretjega razreda in ustanovitev raznih raziskovalnih inštitutov.«

Skupščina je zapisala tudi: »Akademija znanosti in umetnosti je podprla, v dogovoru z Ministrstvom za prosveto, Geografsko društvo pri delu za raziskovanje Triglavskega ledenika.«

Tako se je leta 1946 začelo preučevanje slovenskih ledenikov, leta 1947 pa so se na pobudo akademika dr. Antona Melika že začele priprave za ustanovitev geografskega inštituta pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Na predlog tretjega razreda za prirodoslovne in medicinske vede je Predsedstvo Akademije na seji 23. marca 1948 sprejelo Statut geografskega inštituta. Poimenovalo ga je Geografski inštitut pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in ga razdelilo na tri sekcije: za fizično geografijo, za geografijo človeka in za regionalno geografijo. Statut je 6. novembra 1948 potrdila še skupščina Slovenske akademije znanosti in umetnosti, in ta datum velja za rojstni dan našega inštituta.

V Ljubljani je 10. januarja 1949 upravnik dr. Anton Melik zapisal: »Prezidiju Slovenske akademije znanosti in umetnosti! Inštitut za geografijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je pričel z delom. Da si uredi svojo poslovalnico, potrebuje svojo sobo v prostorih poslopja Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da more v njej namestiti svoj material itd. Že sedaj je prejel gradivo po rajnkem dr. A. Šerku, ki ga nima kam spraviti. Zato kot upravnik inštituta za geografijo prosim Prezidij Slovenske akademije znanosti in umetnosti, da nam blagovoli za naše potrebe, ki bodo v doglednem času bistveno povečane radi nujnosti risalnice za inštitutskega kartografa, odkazati primerno sobo v poslopju Akademije. Pripominjam, da bi rad studijski material in kartografske priloge iz zapuščine dr. A. Šerka takoj spravil in uredil v tem prostoru. Smrt fašizmu – svoboda narodu.«

Slavnostno prireditev ob petdesetletnici Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU sta vodila najmlajša člana inštituta Mimi Urbanc in Franci Petek.

20. februarja 1952 pa je glavni tajnik dr. Milko Kos sporočil: »Geografskemu inštitutu Slovenske akademije znanosti in umetnosti! Obveščamo Vas, da je skupščina Akademije na svoji seji dne 7. tega meseca soglasno sprejela predlog ustanovitve Kartografskega zavoda v okviru Vašega inštituta. V tej zvezi Vas prosim, da predložite predsedstvu Akademije osnutek pravilnika za Vaš inštitut, v katerem bodo upoštewane spremembe, nastale z ustanovitvijo te nove delovne enote. Smrt fašizmu – svoboda narodu!«

Več zanimivosti o trenutnih dogajanjih na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti lahko najdete na inštitutskih domačih straneh na medmrežju: <http://www.zrc-sazu.si/www/gi/gi-s.htm>.

Drago Perko

Govor ob odkritju spominske plošče profesorju Svetozarju Ilešiču

Ljubljana, Trstenjakova ulica 9, 4. 2. 1999

Spoštovane kolegice in kolegi geografi, cenjeni akademik prof. dr. France Bernik, predsednik SAZU, gospe in gospodje!

Zbrali smo se pred hišo, ki je tesno povezana z zgodovino slovenske geografije. Prof. Svetozar Ilešič, ki mu bomo odkrili spominsko obeležje, je v tej hiši preživel svoja, za slovensko geografijo najbolj plodna leta. To sicer ni njegova rojstna hiša. Ta stoji v Zarnikovi ulici številka 9 v Ljubljani. Sem, na Trstenjakovo številka 9, se je preselil po poroki leta 1942. Čez tri leta, po koncu druge svetovne vojne in ko je iz privatnega docenta napredoval za univerzitetnega docenta in 1947 za izrednega profesorja za geografijo na Naravoslovni, pozneje Filozofski fakulteti, se začelja njegova kariera univerzitetnega učitelja v pravem smislu besede. Formalno sta bila tedaj v Geografskem inštitutu, ki se je pozneje preimenoval v Oddelek za geografijo, dva učitelja geografije, redni profesor dr. Anton Melik in izredni (po 1950 redni) profesor dr. Svetozar Ilešič. Ker pa je bil prof. Anton Melik v povojnih letih poleg druge-

ga dekan Filozofske fakultete, dve mandatni dobi rektor ljubljanske univerze, predsednik sveta za prosveto in kulturo Ljudske republike Slovenije in ljudski poslanec, je teža pedagoškega dela v Geografskem inštitutu padla predvsem na ramena prof. Svetozarja Ilešiča. Prav tedaj se je število predavanih predmetov bistveno povečalo in vse te predmete je na novo oblikoval naš slavljenc. Čeprav je tudi on moral prevzemati druge funkcije, bil je dekan in prorektor univerze, je snov predavanj, ki jih je kot edini redno opravljal, prelinil tudi v tipkano in tiskano besedo. Snov iz regionalne geografije je objavljajl v poljudnem slovstvu v knjigah o gospodarski in politični geografiji sveta, o gospodarski geografiji Amerike, o Afriki, Južni Aziji, Avstraliji z Oceanijo. Nam slušateljem pa je olajšal pripravo na izpite s skriptami, ki pomenijo prve sistematične preglede številnih novih slovenskih geografskih disciplin. Naj omenim zgodovino geografije, kartografijo, matematično geografijo, hidrografijo, limnologijo, geografijo rastja (fitogeografija), geografijo tal ali prsti (pedogeografija), glaciologijo in splošno problematiko antropogeografije. Za pripravo teh tekstov in za razmnoževanje prof. Svetozar Ilešič ni imel na razpolago računalnikov in administrativnega osebja, ki so učiteljem v pomoč v sedanosti, temveč le pisalni stroj, za katerim je prebil prenekatero večero. Pri tem mu je pomagalo znanje nekaj svetovnih in slovenskih jezikov. Prvim generacijam slušateljev po drugi svetovni vojni so posebno globoko segli v spomin njegovi seminarji, v katerih smo, združeni vsi letniki v predavalnici v tretjem nadstropju stavbe rektorata na Kongresnem trgu, v živahnih načelnih debatah, vzpodbujeni po profesorjevih uvodnih besedah, izmenjavali svoja mišljenja. Iz tega seminarja, ki se je pozneje z oddelkom vred preselil v nove prostore na Aškerčevi cesti številka 12 (zdaj 2), je izšla generacija, ki je v zadnjih treh desetletjih zasedla vodilna mesta v oddelkih za geografijo na ljubljanski in mariborski univerzi. V trajnem spominu ostajajo tudi ekskurzije, ki jih je po Sloveniji vodil prof. Svetozar Ilešič. Med dolgim pešačenjem, ki je bilo obvezno na vseh ekskurzijah po krajih med izhodiščno in oddaljeno povratno železniško, redkeje avtobusno postajo, je bilo za tiste, ki so uspeli slediti visokemu profesorju, dovolj priložnosti za razgovore z njim. Osebo se najbolj spominjam kolesarske ekskurzije v Primorje. Potem ko je profesor v svojih objavljenih razpravah o vaseh na vzhodnem Gorenjskem, na Ljubljanskem polju in na Primorskem trčil na neobdelan vpliv zemljiške parcelacije na vaški organizem, se je lotil sistematične obdelave sistemov poljske razdelitve na osnovi franciscejskega in pozneje reambuliranega katastra. Iz analiz posameznih katastrskih map, ki jih je za seminarsko vajo razdelil med nekatere slušatelje, najbrž ni mogel pričakovati kaj novega. Primorje kot nam najmanj poznani del Slovenije smo prekolesarili v nekaj dneh. Tako kot na drugih ekskurzijah smo ob večerih posedeli s profesorjem za skupno mizo in z njim vred prepevali domače pesmi. Takrat, kot tudi ob vseh razgovorih v dvojje, se je vedel z nami kot enak z enakimi, poln človeške topline, kar smo slušatelji posebno cenili. Sedanja generacija raziskovalcev, ki ji družba plača prevajanje tekstov v mednarodni jezik, najbrž ne ve, da je to še v povojnih desetletjih padlo na breme avtorjev. Da so v Nemčiji sprejeli v objavo Ilešičevo najpomembnejše raziskovalno delo, *Systeme poljske razdelitve na Slovenskem (Die Flurformen Sloweniens im Lichte der europäischen Flurforschung 1959)*, je moral njegov avtor dopolnjeni tekst sam prevesti v nemščino.

Da je tudi med generacijo srednješolskih učiteljev v prvih treh povojnih desetletjih ostal lik prof. Svetozarja Ilešiča tako živ, izhaja tudi iz tega, da nam je on posredoval večino znanja o teoretični geografiji. Dobili smo ga iz njegovih predavanj in njegovih objav, saj je v prvi povojni dobi prihajalo v geografsko knjižnico Oddelka za geografijo malo tuje literature. Posebno pogosto je v Geografskem vestniku poročal o novostih iz sovjetske geografije. V Sovjetski zvezi je bila geografija takrat tudi v srednješolskem urniku razdeljena na dva predmeta, na prirodno in ekonomsko geografijo. Vendar je prof. Svetozar Ilešič poročal predvsem o tistih objavljenih mnenjih v Sovjetski zvezi, ki so se ogrevala za enotno geografijo. Profesorjevo prizadevanje za kompleksno, to je enovito geografijo, in proti dualizmu je izhajalo že iz francoske geografske šole, ki jo je v šolskem letu 1936/37 spoznaval med študijskim izpopolnjevanjem v Parizu. Bil je skladno tudi z regionalno geografijo njegovega medvojnega učitelja Antona Melika. Težko je reči, ali bi se brez Ilešiča slovenska in morebiti tudi jugoslovanska geografija institucionalno razdelila na dva dela ali ne. Vsekakor je njegova zgodovinska zasluga, da je ostala kljub splošni specializaciji kadrov nedeljena kot pedagoški in raziskovalni predmet. Odločne-

mu zagovorniku kompleksne geografije smo nekateri malce zamerili, ker je v začetnih osemdesetih letih za načrtovano geografijo Slovenije predvidel dvojne regije, fiziognomske, imenovane tudi pokrajinsko-tipološke ali ekološke, in funkcijske (nodalne, v nekaterih njegovih objavah imenovane tudi geografske). Dvojno regionalizacijo je uporabljal že prej v razpravah, ki so ponatisnjene v njegovi najobsežnejši knjigi *Pogledi na geografijo* (1979). Ko je ob razprodanih Melikovih regionalnih opisih Slovenije postala pereča priprava nove monografije o Sloveniji, se je prof. Ilešič nanjo pripravljaval sam in zanj dopolnil prej objavljeno dvojno regionalizacijo (Redakcijska zasnova in struktura predvidene regionalnogeografske monografije Slovenije, *Geografski vestnik* 53, 1981). V osebnem razgovoru z njim o teh pripravah me je presenetilo dvoje. Ni imel v načrtu splošne, temveč samo regionalno geografijo Slovenije. Na predlagano pritegnitev več drugih geografov k sodelovanju pa je imel pomislek, ker je pri zelo redkih videl smisel za kompleksno geografijo. Iz tega izhaja njegovo mišljenje, da je potrebno povezovali geografsko snov v regionalno strukturo, pa naj gre za prirodne ali družbenogeografske regije.

Njegovi sodelavci vemo, da je vlogo koordinatorja geografov in vodenja Geografskega društva prevzemal prej, kot govorijo uradni podatki. Zaradi prisilovnične prezaposlenosti z družbenimi funkcijami in občudovanja vredne zagnanosti za objavljane svojih del, je prof. Anton Melik prepustil kolegu Ilešiču med drugim vodenje sej upravnega odbora Geografskega društva Slovenije že precej pred letom 1958, ko je postal formalno predsednik društva. On je formuliral pozitivno stališče društva in Oddelka za geografijo o potrebi ustanovitve Geografskega inštituta, kar je takratna oblast sprejela. Ta ustanova, ki je pozneje dobila naziv univerzitetnega inštituta, je bila sprva mišljena kot raziskovalna pomoč v Oddelku za geografijo, kjer je tudi več let imela svoje prostore. Svetozar Ilešič, ki se je zavedal korenin svojega očeta, rojenega v Slovenskih goricah, je prek društva uspešno podpiral ustanovitev mariborske univerze in njenega oddelka za geografijo, za kar je bil pozneje izvoljen za častnega doktorja Mariborske univerze. In še eno lastnost je najbrž podedoval po očetu: zanimanje za poljsko znanost in geografijo in za slovanstvo vobče. Oče Svetozarja Ilešiča, znan slovenski literarni zgodovinar, zagrebški univerzitetni profesor Fran Ilešič je bil namreč zagovornik neoilirizma in slovanofil in čustveno navezan zlasti na Poljsko, kjer je tudi objavljaval razprave o geografskem časopisju. Zasluga Svetozarja Ilešiča je, da je vzpostavil prve raziskovalne povezave med našimi in poljskimi družbenimi geografi. Tudi za to je postal zunanji član Poljske akademije znanosti. Iz istega vira sega profesorjeva pripravljenost za strokovno udejstvovanje med geografi drugih jugoslovanskih republik, kjer je veljal morebiti za najbolj uglednega učitelja. Med letoma 1968 in 1972 je bil predsednik jugoslovanskega komiteja za geografijo in častni član treh republiških geografskih društev. To in ugled vodilnega geografa v sedemdesetih in osemdesetih letih je dvigovalo samozavest nam vsem, šolskim geografom, njegovim učencem in sodelavcem. Po smrti profesorja Antona Melika leta 1996 je zato bilo samoumevno, da je postal med drugim upravnik Geografskega inštituta Antona Melika SAZU (1966–1980) in nekaj let tudi Inštituta za raziskovanje krasa SAZU (1972–1975). Prejel je Prešernovo nagrado za svoje »Sisteme poljske razdelitve na Slovenskem«, Kidričevo nagrado za življenjsko delo leta 1977 in najvišje jugoslovansko odlikovanje za znanstveno ustvarjalnost, nagrado AVNOJ leta 1979. Po smrti akademika Antona Melika je bil leta 1967 izvoljen za dopisnega, po novejši terminologiji izrednega, in čez tri leta za rednega člana SAZU. V 4. razredu Slovenske akademije znanosti in umetnosti se je pridružil kolegoma iz nekdanje Naravoslovne fakultete, prof. dr. Srečku Brodarju in akad. Ivanu Rakovcu.

Današnje odkritje spominskega obeležja profesorju Svetozarju Ilešiču točno 14 let po njegovi smrti naj služi obnovi spomina na njegov doprinos k rasti slovenske geografije. Ob tem se zavedamo, da je bilo njegovo delovanje tako uspešno tudi zaradi trdne opore v osebi soproge, diplomirane pravnice gospe Mete Ilešič. Ni nas malo, ki smo na obiskih pri profesorju bili deležni njene gostoljubnosti. Kot lastnica hiše je z veseljem sprejela ponudbo, da Zveza geografskih društev Slovenije, katere častni predsednik je Svetozar Ilešič, postavi spominsko ploščo na pročelje hiše. Prisotnim starejšim geografom in geografinjam je to priložnost, da obnovimo spomine na velikega učitelja, mlajšim pa, da si poglobijo zavedanje, kaj vse dolgujemo našim velikim predhodnikom, med katerimi izstopata zlasti Anton Melik in Svetozar Ilešič. Po obema se imenujeta najvišji odlikovanji Zveze geografskih društev Slove-

Ob odkritju spominske plošče Svetozarju Ilešiču so bili prisotni njegovi svojci in številni slovenski geografi.

nije, po prvem za raziskovalno delo in po drugem za pedagoško geografijo. Do odkritja te plošče je privedlo tudi spoznanje o vedno bolj bledem zavedanju pomena preteklosti za našo znanost. Vsakdo prispeva vanjo le delček, tako kot hišo gradimo z dodajanjem opeke. Zakaj vsak napredek v znanosti in tudi v geografiji je vzpenjanje na ramena predhodnikov in kdor ne priznava in ne spoštuje njihovega doprinosa, ne more tega pričakovati od drugih za svoje dosežke in pogosto tega priznanja tudi ne zasluži.

Viri:

Gams, I. 1977: Sedemdesetletnica Svetozarja Ilešiča. Geografski vestnik 49. Ljubljana.

Gams, I. 1985: Svetozar Ilešič (1907–1985). Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti 36. Ljubljana.

Vrišer, I. 1985: Slovenski geografi ob smrti akademika profesorja dr. Svetozarja Ilešiča. Geografski vestnik 62. Ljubljana.

Meze, D. 1967: Bibliografija profesorja dr. S. Ilešiča do poletja 1967. Geografski vestnik 39. Ljubljana.

Meze, D. 1985: Bibliografija profesorja dr. S. Ilešiča po letu 1975. Geografski vestnik 57. Ljubljana.

Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani. Podatki o Svetozarju Ilešiču v 1. knjigi (do 1956), stran 18–20, v drugi knjigi (do 1966) str. 18–20, v tretji knjigi (do 1976) stran 23–25.

Ivan Gams,
predsednik odbora ZGDS za pripravo spominske plošče

Odprtje razstave o akademiku in univerzitetnem profesorju dr. Svetozarju Ilešiču

Ljubljana, Zemljepisni muzej Slovenije, 4. 2. 1999

Povsem nemogoče je, da bi v vsem skopo odmerjenem času, ki mi je dan na razpolago vsestransko predstavil obsežno znanstveno delo akademika in univerzitetnega profesorja dr. Svetozarja Ilešiča. Za nas, ki smo bili njegovi učenci in ki smo skušali kasneje uresničiti številne njegove pobude, to skorajda ne bi bilo potrebno. Ker pa je od njegove smrti preteklo že štirinajst let in so se v tem času oblikovale številne nove geografske generacije, ne bo odveč, če na kratko spomnim na njegove pogloblitve znanstvene dosežke in vodilno vlogo na področju slovenske geografije.

V njegovem obširnem in vsestranskem znanstvenem delu je pravzaprav težko reči, katero znanstveno področje zasluži, da bi ga postavili na prvo mesto. Jih je kar nekaj. Razen tega bi verjetno ob tako

bogatem opisu, ki ga sestavlja 11 knjig in nad 100 razprav ter še 300 krajših prispevkov, ocen, priložnostnih zapisov, vsakdo med nami izbral najbližjo tematiko. Osebo bi na prvo mesto postavil njegovo **zavzemanje za regionalno geografijo**. Razvoj geografije v drugi polovici 20. stoletja je odrazil regionalno geografijo v stran in dal prednost posebni geografiji in njenim dejanskim, včasih pa tudi izmišljenim problemom. Nasprotno tem težnjam se je Ilešič s številnimi idejno naravnimi razpravami, polemikami in še posebej z vrsto regionalnogeografskih učbenikov, kot so Gospodarska in politična geografija sveta, Regionalna geografija, Ekonomska regionalna geografija svijeta (v srbohrvaščini), geografski orisi Amerike, Afrike, južne Azije in Oceanije, odločno zavzel za regionalno geografijo kot jedro geografije, saj je v njej videl »*osnovni smisel obstoja geografije*«. V ta sklop sodijo tudi številni manjši regionalnogeografski prikazi posameznih slovenskih pokrajin, od orisa planin v Ziljski dolini in Škofjeloškega hribovja iz predvojnih časov, pa do vsakokratnih uvodnih referatov na slovenskih geografskih zborovanjih, ki so nastali ob temeljitem poznavanju regionalnih razmer in so obenem ponazarjali Ilešičev regionalnogeografski koncept (na primer Savinjska Slovenija, Koroška regija, Sotelsko-Voglajnska regija, Zahodne slovenske pokrajine). V sklop regionalnih študij sodijo tudi dela o regionalnih razlikah v Sloveniji, kot je bila na primer predvojna razprava o gospodarski strukturi v Sloveniji v luči zaposlitvene statistike ali povojna »Regionalne razlike v družbeno-gospodarski strukturi Slovenije«.

Na drugo mesto, vendar v povezavi z njegovimi stremljenji glede regionalne geografije, bi postavil vrsto razprav o **regionalizaciji** Slovenije in kasneje tudi Jugoslavije. Z njimi je po teoretični plati razčistil dileme, s kakšnimi metodološkimi pristopi členiti prostorsko stvarnost na pokrajinske enote, še posebej v primerih, ko je v ospredju pomen družbe kot geografskega faktorja. S tem je tudi zavnil različne regionalizacijske improvizacije, ki so bile zlasti pogoste med jugoslovanskimi geografi. Njegove regionalizacije Slovenije so še danes podlaga, na katero se opirajo novejši regionalizacijske študije in tudi različne aplikacije za potrebe prakse, od planerskih regij do upravnih delitev. Med njimi naj posebej spomnim na razpravo »Slovenske pokrajine«, ki je dolgo veljala kot nepogrešljivo pri pouku v šolah.

Poseben pomen je Ilešič pripisoval **geografskim idejnim pogledom**. V tem se je močno razlikoval od večine takratnih, pa tudi sodobnih geografov, ki so menili, da je dovolj, če geografsko preučujejo in se pri tem ravnajo po ustaljenih vzorcih. S številnimi članki in razpravami, objavljenimi večidel v Geografskem vestniku, občasno pa tudi v tujih geografskih časopisih, z nastopi na slovenskih, jugoslovanskih in mednarodnih zborovanjih, je kar nekaj desetletji zapored vznemirjal geografsko javnost, jo opozarjal na neizdelano filozofijo geografije, prikazoval odmeve na razprave o ekonomski geografiji ali razglabljal o agrarni, socialni, historični in regionalni geografiji. V številnih prispevkih se je odločno zavzel za »enotnost geografske vede«, ki ji je grozil zaradi razcepljenosti na fizično in socialno geografijo tako imenovani »geografski dualizem« in z njim dezintegracija vede. Pri obravnavanju načelne geografske problematike mu je veliko pomagalo obvladovanje številnih svetovnih jezikov in izjemna načitanost, saj skorajda ni bilo geografske knjige ali revije na Oddelku za geografijo, ki ne bi šla skozi njegove roke. V tem pogledu je bil Ilešič eden redkih med geografi, ki je bil sposoben poseči v različne javne razprave izven geografskih krogov z geografskimi argumenti. S svojim znanjem je spodbudil razvoj marsikatero novosti v slovenski geografiji, kot so bili na primer začetki varstva okolja, sodelovanje geografov pri prostorskem planiranju, regionalne spodbude (na primer pri formiranju Pomurske regije). Rezultati njegove velike razgledanosti so se kazali tudi v pisanju številnih univerzitetnih priročnikov, kot so bili: Antropogeografija, Hidrografija, Pedo- in fitogeografija ali Obča geografija za srednje šole in tako dalje. Z njimi smo dobili v slovenski geografiji prve obče priročnike in pogostoma tudi temeljno terminologijo. Zaradi takratnih težkih gmotnih razmer v prvih povojnih letih učinkujejo te publikacije zaradi skromnega izgleda kot skripta, a so v primerjavi z današnjimi razkošnimi geografskimi edicijami vsebinsko in metodološko bistveno bogatejša.

Ilešičevo najbolj resno in dokumentirano znanstveno delo je knjiga »Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem«, ki je izšla leta 1950. Je rezultat dolgoletnega preučevanja slovenske agrarne pokrajine in njenega razvoja, predvsem formiranja kmečkih vasi in njihovega zemljišča. Preučevanje se je opiralo

na franciscejski kataster in njegove kasnejše izdaje. S tem delom, ki mu jih ni veliko podobnih po svetu, je postavil temelje slovenski **historični geografiji**. Delo je nadaljeval še kasneje, o čemer pričajo številne kasnejše razprave in zlasti na novo zasnovana in izpopolnjena nemška izdaja »Sistemov poljske razdelitve« iz leta 1959. Zanimivo je, da tega preučevanja pozneje ni nihče nadaljeval, čeprav so zgodovinarji že večkrat izrazili potrebo po njem.

Četrto področje, s katerim se je ukvarjal Ilesič v mlajših letih, zajema nekatere **fizičnogeografske raziskave**, kot so na primer geomorfološke raziskave teras na Gorenjskem, podolžni profili Save in Soče, rečni režimi jugoslovanskih rek in klimatska delitev Jugoslavije.

O uspešnosti Ilesičevega znanstvenega delovanja pričajo številna vrhunska priznanja, ki jih je prejel, med njimi predvsem Kidričeva nagrada in nagrada AVNOJA ter častno članstvo poljske akademije znanosti.

Ob koncu tega skopega poročila o Ilesičevi znanstveni dejavnosti si dovoljujem izreči še naslednjo misel. Ob sestavljanju teh reminiscenc sem se znova vrnil v svoja mlada leta, to je v čas hitrega razvoja slovenske geografije, odpiranja novih zaposlitvenih možnosti za geografe, povezovanja s svetom in rastoče geografske strokovne samozavesti. K temu vzponu je nedvomno bistveno prispeval prav Svetozar Ilesič s svojo znanstveno ustvarjalnostjo in človeško karizmo.

Igor Vrišer

Profesor Svetozar Ilesič kot pedagog

Ljubljana, Zemljepisni muzej Slovenije, 4. 2. 1999

Spoštovana gospa Ilesičeva, dr. Marko in dr. Mirko Ilesič z družinama, spoštovani prisotni!

Zaupali so mi, da ob odkritju spominske plošče in razstave v čast našega pokojnega učitelja in zornika akademika profesorja doktorja Svetozarja Ilesiča na kratko spregovorim o njem kot visokošolskem učitelju in piscu visokošolskih in srednješolskih učbenikov. Pedagoško delo profesorja Svetozarja Ilesiča je na podoben način mnogovrstno in široko, kot je njegovo znanstvenoraziskovalno delo. Bil je odličen predavatelj, skrben mentor številnim diplomantom, mentor dvema magistroma ter osemnajstim doktorantom. Bil je neprekosljiv voditelj terenskega dela, ki je znal združiti prijetno s koristnim. Nič manj kot naporne, pogosto hitre hoje in vsebinsko bogatih razlag na terenu se spominjamo tudi večerov v planinskih kočah ali gostiščih, kjer se je kovalo trdno prijateljstvo in sodelovanje med učiteljem in učenci. Neredko smo 6. junija v običajnem času terenskih vaj, skupaj praznovali njegov rojstni dan.

S svojim značilnim, neponovljivo žlahtnim baritonskim glasom, ki marsikateremu od njegovih sodobnikov in učencev še vedno prijetno zveni v ušesih, mimogrede, med geografi je bil nesporno najboljši pevec, je napolnil in obvladal sleherni predavateljski prostor. Ilesič je bil najprej asistent pri prof. Meliku in to od leta 1933 do leta 1947, ko je začel predavati na oddelku za geografijo. Svoje visokošolsko pedagoško delo je zaključil leta 1975.

Ilesič pomeni še danes poseben pojem kot avtor številnih priročnikov za študente geografije in splošnih priročnikov. V razmnoženih tipkopisih ali ciklostirano je izdal neverjetno število dvanajstih skript, ki so jim podobna, a tiskana skripta Ilesičevih naslednikov sledila šele precej kasneje. Posebnega pomena za kvaliteto in rast slovenske geografije so bili njegovi regionalnogeografski priročniki, ki še danes, po toliko letih, skoraj nimajo tekmecev, vsaj kar zadeva obseg in razširjenost v javnosti. To so bile znamenite Regionalne geografije obeh Amerik z Avstralijo ter Afrike in Azije.

Ilesiču je bila pri srcu tudi šolska geografija. Kot visokošolski učitelj in strokovnjak za vrsto občegeografskih predmetov in za regionalno geografijo sveta ji je s svojimi srednješolskimi učbeniki nudil najpotrebnejšo oporo. Ni dvoma, da je tudi čas po drugi svetovni vojni terjal od takrat edinih dveh visokošolskih učiteljev geografije, še zlasti pa od mlajšega Ilesiča, da prispeva svoj delež k ublažitvi velikega pomanjkanja učnih pripomočkov. Ilesič je bil praktično edini avtor srednješolskih učbenikov polnih trideset let, potem ko je leta 1947 izdal Gospodarsko geografijo sveta, prirejen ruski učbenik za ekonomsko geografijo. V takratnih razmerah, ko smo bili še odmaknjeni od zahodnoevropskih didaktičnih

tokov, je s svojo avtoriteto in znanjem tudi med šolniki užival brezprizivno zaupanje in spoštovanje. S tem je več kot nazorno pokazal kako nujna in potrebna je tesna vez med vrhunskimi strokovnjaki in uporabniki tega znanja na različnih šolskih ravneh. Njegovi učbeniki so zato pomenili tudi duhovno vez med avtorjem in njegovimi nekdanjimi študenti, učitelji v šolah. A najljubši so mu bili neposredni stiki z njimi.

Šolnike je opozarjal tudi na časopisne članke, da bi pri pouku čim lažje dosegali učinek aktualnosti in problemskosti učne snovi. Pravo vlogo in mesto šolske geografije je znal zagovarjati tudi v javnosti. Iz njegovega radijskega intervjuja, ki smo ga nekoč že citirali, povzemamo, da je Ilesiču bilo veliko do moderne aktualne šolske geografije, ki jo je branil pred zastarelim pojmovanjem o njeni izključno opisovalni in faktografski vlogi. *»Tudi v šoli je mogoče proučevati zakonitosti medsebojnih vzorčnih in funkcijskih zvez med različnimi pojavi in procesi, ki ustvarjajo pokrajine. Samo z vsestransko, kompleksno in razmišljajočo geografsko izobrazbo bo mladina sposobna razumeti prostor in pokrajino, in pomagati pri njenem praktičnem urejanju«.*

Ilesičev jezik v učbenikih je bil enostaven, jasen, sočen in razumljiv. Ker je svoje znanje črpal iz tuje literature in iz lastnih izkušenj, je bilo njegovim poznejšim naslednikom zelo težko dosegati enako kvaliteto in strokovno zanesljivost vsebine. Tako smo še nedavno slišali posamične učiteljske vzklrike: *»Dajte nam Ilesičeve učbenike...«.*

Lik profesorja Ilesiča naj dopolnijo še naslednja pričevanja. Na študentskih strokovnih ekskurzijah je imel navado vzpodbujati udeležence z besedami, da *»se pokrajino učimo z nogami«.* Študenti, ki jim je bilo to namenjeno, so ga začudeno pogledali, zato je nadaljeval: *»Če hodimo, čutimo pokrajino že pod nogami in jo s tem mnogo bolje spoznamo kot iz hitro vozečega avtomobila...«.* Hudomušno nas je tudi opozarjal, da mora biti vsak dober geograf tudi dober poznavalec slovenskih vin. Na koncu skoraj vsake ekskurzije je bil pred odhodom vlaka skoraj obvezen postanek v gostilni. Kako tudi ne, saj je to bil takrat edini način prevoza od cilja ekskurzije proti domu.

Profesor Ilesič je bil velik ljubitelj športa, zlasti nogometa. Pomembnejše nogometne tekme so tu in tam pomenile tudi kakšno predavanje manj. Za profesorja je bilo spraševanje študentov – športnikov bolj naporno in mučno kot njim samim. Študent, državni reprezentant v dviganju uteži, pride na izpit iz matematične geografije. Profesor mu zastavi vprašanje: Gauss-Krügerjeva projekcija. Študent razmišlja in razmišlja in nazadnje izdavi: Merkatorjeva projekcija. Ilesič ponovi vprašanje: Gauss-Krügerjeva projekcija! Študent odgovori: Merkatorjeva projekcija. Ilesič še enkrat ponovi, a bolj odločno: Gauss-Krügerjeva projekcija! Študent pa spet: Merkatorjeva projekcija. Ilesič se nato vda in reče: pa naj bo Merkatorjeva projekcija!

Ilesiča ni bilo treba slepo posnemati, vsakomur je omogočil razvijanje lastnih zamisli, idej in interesov. A bil je v svojih pogledih vztrajen in dosleden, ni pa jih nikomur vsiljeval ali zahteval pokorščine. Bil je preprosto učitelj, vzgojitelj, mentor in vzornik v pravem in najzlahtnejšem pomenu te besede. Imeti takega vzornika pomeni imeti neminljiv navdih.

Literatura:

Kunaver, J. 1996: Didaktični opus profesorja Svetozarja Ilesiča in njegov pomen za razvoj slovenske šolske geografije. Geografija v šoli 5/2. Ljubljana.

Jurij Kunaver

Prispevek Petra Habiča k poznavanju hidrologije krasa

Ljubljana, Zemljepisni muzej Slovenije, 18. 2. 1999

Peter Habič je objavil prek 120 znanstvenih in strokovnih prispevkov. Med njimi jih je prek 50 s pretežno ali vsaj deloma hidrografske ali hidrološke vsebine, tako da jih lahko štejem kot prispevke, ki obravnavajo (tudi) hidrologijo krasa.

Naj skušam na kratko označiti, kaj je Petra Habiča privedlo do tega, da se je začel ukvarjati s hidrologijo krasa. Prvo je to, da je bil doma z Vrhnike. Povezavo Vrhnčanov z Ljubljano večkrat v šali

omenja prof. France Habe, tudi vrhniški rojak, češ, da na Vrhnikih otrok ne prinašajo štokljke, ampak priplavajo po Ljubljani. Iz literature je znana tudi »enajsta šola pod mostom«. Kar se je pa Vrhničanov resneje zanimalo za kras, spomnimo se tudi pokojnega Ivana Michlerja, je bilo za vse v ospredju vprašanje podzemeljskega toka Ljubljane med Planinskim poljem in njenimi izviri na Vrhnikih. Ko se je P. Habič kot študent priključil jamarjem, je začel sam odkrivati skrivnosti podzemeljske Ljubljane, pod vodstvom I. Michlerja in P. Kunavra. Med študijem geografije se je, tudi na Melikovo pobudo, odločil za kras, posebej sta ga veselili geomorfologija krasa in speleologija. Toda še preden je dobil delovno mesto na Inštitutu za raziskovanje krasa SAZU, je P. Habič leta 1961, kot inštitutski zunanji sodelavec, pomagal pri hidroloških raziskavah jame Skakavac v Bosni blizu Foče, iz katere je bila napeljana voda za oskrbo rudarskega naselja Miljevina (Gospodarič in Habič 1963). To je bilo potrdilo, da se tudi akademski inštituti lahko oziroma morajo ukvarjati z gospodarskimi in drugimi vsakdanjimi vprašanji, kar je bilo za tista leta težje sprejemljivo.

V dolgih letih dela na inštitutu se je Habič pogosto ukvarjal z uporabnimi hidrološkimi raziskavami na krasu: za oskrbo z vodo Postojne (Habič 1968), Vrhnike (Habič 1976), Črnega vrha, Goriške (posebej z izviri Mrzleka) (Habič 1982), Posočja in Bele krajine (iskanje novih vodnih virov po uničenju izvira Krupe) (Habič 1990, 1992). V zvezi z odvajanjem odplak, z onesnaževanjem in varovanjem vodnih virov je preučeval okolico industrijske cone Godovič, Cerkniško polje, »vale« v Istri (Habič 1982), in Košansko dolino (Habič 1984). Včasih se je posebej ukvarjal tudi s posameznimi primeri, kot na primer izlitje nafte v Kačjih ridah (cesta Ljubljana–Postojna) in kurilnega olja v tovarni v Žumberku.

Praktičnih vprašanj ni mogoče reševati brez teoretične osnove in brez širšega regionalnega poznavanja. P. Habič se je posebej poglobil v sledilno tehniko kot najpomembnejšo metodo za ugotavljanje podzemeljskih vodnih zvez v krasu (Habič 1989, 1990). V zadnjih letih dela na inštitutu se je ukvarjal predvsem s hidrološko vlogo epikraške cone in njenimi hidrološkimi značilnostmi (Habič 1980, 1992). Z regionalnega vidika se je P. Habič posebej podrobno lotil preučevanja hidroloških razmer v porečju Ljubljane (Habič 1987), posebej še na Cerknškem polju, ko je bil konec šestdesetih let med koordinatorki velikega interdisciplinarnega projekta »Naravoslovne raziskave Cerknškega jezera« in kasneje med sodelavci oziroma ocenjevalci rezultatov triletnega poizkusa stalne ojezeritve Cerknškega jezera (Habič 1974; Gospodarič in Habič 1979).

Povsem naravno je, da sta bila Habičeva »uporabno« raziskovanje in raziskovanje v študijske namestitve tesno povezana. To najlepše osvetljuje primer njegove poglobitve v metodologijo oziroma tehniko sledenja podzemeljskih voda. Za oskrbo z vodo je bistvenega pomena varovanje vodnih virov, teh ni mogoče varovati, ne da bi poznali njihovo zaledje, za poznavanje zaledja je potrebno poznati podzemeljske vodne zveze, te pa najuspešneje ugotavljamo s sledilnimi metodami. Ravno sledenje je tudi dober primer, kako se je P. Habič poglobil v preučevanje tehnike in metod ter celotne panoge, ki je bila sicer daleč od njegovega prvega zanimanja in njegove usmeritve v kraško geomorfologijo. Ko se je začel zanimati za sledenje kraških voda, so se s tem ukvarjali v drugih raziskovalnih organizacijah, na Hidrometeorološkem in na Geološkem zavodu. V prvi polovici sedemdesetih let je P. Habič uspel postati nosilec velikega mednarodnega projekta raziskav za pripravo 3. mednarodnega simpozija o sledenju voda. Te raziskave so potekale v zaledju izvirov Ljubljane (med Cerknškim poljem in Vrhniko) in v njihovem okviru je bil opravljen do tedaj največji kombinirani sledilni poizkus v Sloveniji, katerega rezultat so bila številna nova spoznanja o kraški hidrologiji med Cerknškim jezerom in Ljubljanskim barjem, objavljena v samostojni knjigi, katere sourednik je bil tudi P. Habič (1976). Obsežne sledilne raziskave je zastavil tudi v zvezi z iskanjem rezervnih vodnih virov za oskrbo Bele krajine, ko je bil zaradi onesnaženja s PCB-ji onesposobljen najpomembnejši vir – kraški izvir Krupe. P. Habič je tesno sodeloval z mednarodno »Association of Tracer hydrology« in pri njenih raziskovalnih projektih, med drugim je raziskoval vodne jame in podzemeljske vodne zveze na kraških poljih osrednjega Peloponeza, in bil med letoma 1992 in 1997 celo predsednik te ugledne mednarodne strokovne skupine.

P. Habič je uspešno združeval teoretična spoznanja s svojim odličnim poznavanjem slovenskega krasa, še posebej njegovega podzemlja, z izsledki terenskih raziskav – sledenj. To najlepše dokazujejo primeri njegovih predvidevanj, ki so bila kasneje potrjena s sledenji:

- da voda, ki napaja izvire Mrzleka pri Gorici, teče pod strugo Soče in izvira tudi na njenem zahodnem bregu (Habič 1982);
- da voda iz požiralnikov v strugi Pivke pod krajem Pivka teče neposredno v izvire v Malnih (Habič 1987);
- da voda, ki ponika v strugi Stržena (pritok Pivke) v Rakitniku pri Postojni, teče pod zemljo v izvire Vipave (Habič 1989).

Seveda pa P. Habič svojih spoznanj ni obdržal zase (saj potem zanje ne bi niti vedeli!), ampak jih je objavljajal, zelo veliko v inštitutskem krasoslovnem zborniku *Acta carsologica*, pri katerem je bil dolgoletni član uredniškega odbora oziroma je bil njegov urednik. Pogosto je svoja spoznanja objavljajal v sklopu širše obravnave nekega problema, pojava ali ozemlja ali jih uporabljajal za širše strokovne sklepe. Tako je v okviru objav s hidrološko vsebino obravnaval oziroma pisal v zvezi z našeto tematiko o:

- hidroloških problemih severozahodnega dinarskega krasa (Habič 1972);
- vodnih sifonih (Habič 1972);
- krasu v porečju Ljublanice (Habič 1966; Gospodarič, Habe in Habič 1970; Habič 1975; Habič 1987; Habič 1989);
- hidrografske členitvi slovenskega krasa (Habič 1969, 1982);
- vplivu tektonike na pretakanje podzemeljskih voda (Habič 1982);
- udorih in kraški hidrografiji (Habič 1963; Habič 1984);
- vodni gladini v notranjskem in primorskem krasu (Habič 1984);
- kraški bifurkaciji (Habič 1987);
- hidrografskih značilnostih Notranjske (Habič 1987).

Najtežje je vprašanje, kakšna je »odmevnost« Habičevega raziskovalnega dela oziroma njegovih objav v domačih in tujih strokovnih krogih. To običajno ocenjujemo na podlagi »citiranosti« objavljenih del. Ker slovenska strokovna literatura (še) ni ustrezno obdelana, gre pri moji oceni odmevnosti v domači strokovni srenji res bolj za osebno »oceno«, sicer podprto s citati, pri čemer pa se dobro zavedam, da podatki, ki jih imam na voljo, nikakor niso popolni. Ker P. Habič ni objavil nobenega »teoretičnega« hidrološkega prispevka, je težko oceniti, v kolikšni meri so drugi avtorji uporabili podatke, v kolikšni pa sklepe in ugotovitve iz njegovih objav. Če strnem, lahko rečem, da so vzbudile pozornost predvsem njegove ugotovitve o podzemeljskih vodnih zvezah, o delovanju kraških izvirov, ponorov in o njihovi medsebojni količinski odvisnosti, o kraški hidrografiji sploh in o hidrološki delitvi krasa v Sloveniji na »pretočni« in »raztočni« kras.

Še težje je odgovoriti na vprašanje odmevnosti Habičevega dela v tujini. Na podlagi nepopolnih podatkov je mogoče sklepati, da tujih avtorjev ne zanimajo toliko naši, v konkretnem primeru Habičevi, sklepi ali splošna spoznanja, ampak predvsem posamezna dejstva in primeri iz narave, ki jih potem avtorji uporabljajo kot primere za podkrepitev lastnih trditev in teorij (Bonacci 1987; Choppy 1994; Cucchi s sodelavci 1989; Nicod 1983). Samo po sebi je umevno, da so v tujini citirani takorekoč izključno prispevki, objavljeni v tujem jeziku (angleščini) in pretežno iz »mednarodnih« (zborniki svetovnih kongresov, vodilne strokovne revije) publikacij.

Naj sklenem z ugotovitvijo, da je od okoli 50 Habičevih objav, ki govore o hidrologiji krasa, vsaj 5 citiranih v tehtnih tujih prispevkih, kar nikakor ni malo. Preden bomo lahko ustrezneje vrednotili Habičev prispevek k poznavanju kraške hidrologije, pa bo moralo preteči še precej časa.

Uporabljena literatura:

Bonacci, O. 1987: *Karst Hydrology with special Reference to the Dinaric Karst*. Springer Verlag (Berlin), X, 184 str.

Choppy, J. 1984: *Les sources intermittentes*. Mémoires du Spéléo-Club de Paris 19, 2–53.

Cucchi, F. 1989: *Il Carso Triestino: note geologiche e stratigrafiche*. International Journal of Speleology 18, 49–64. Soavtorji: N. Pugliese in F. Ulcigrai.

- Habič, P. 1963: Skakavac, hidrogeološka študija. *Acta carsologica* 3, 105–130. Soavtor: R. Gospodarič.
- Habič, P. 1963: Udorne vrtače, koliševke in podzemeljski tokovi. Tretji jugoslavenski speleološki kongres (Sarajevo), 125–129.
- Habič, P. 1966: Črni potok in Lekinka v sistemu podzemeljskega odtoka iz Pivške kotline. *Naše jame* 8, 12–32. Soavtor: R. Gospodarič.
- Habič, P. 1968: Javorniški podzemeljski tok in oskrba Postojne z vodo. *Naše jame* 10, 47–54.
- Habič, P. 1969: Hidrografska rajonizacija krasa v Sloveniji. *Krš Jugoslavije* (Zagreb) 6, 79–91.
- Habič, P. 1970: Orehovski kras in izvir Korentana. *Acta carsologica* 5, 95–108. Soavtorja: R. Gospodarič in F. Habe.
- Habič, P. 1972: Die hydrologische Problematik und die Erkundung der Zusammenhänge unterirdischer Wässer im Karst der Nordwest-Dinariden. *Geologisches Jahrbuch* (Hannover) C2, 213–226. Soavtor: R. Gospodarič.
- Habič, P. 1972: O vodnih sifonih v kraških jamah. *Naše jame* 14, 15–24.
- Habič, P. 1974: Tesnenje požiralnikov in presihanej Cerknškega jezera. *Acta carsologica* 6, 35–56.
- Habič, P. 1975: Pivka in njena kraška jezera. *Ljudje in kraji ob Pivki* 1, 41–50.
- Habič, P. 1976: Hidrogeološke značilnosti povodja Bele pri Vrhniki. *Acta carsologica* 7, 215–256.
- Habič, P. 1976: Underground Water Tracing, Investigations in Slovenia 1972–1974. *Postojna*, 309 str. (Urednika R. Gospodarič in P. Habič.)
- Habič, P. 1979: Kraški pojavi Cerknškega polja. *Acta carsologica* 8 (1978), 7–162.
- Habič, P. 1981: Preučevanje vertikalnega prenikanja vode na primerih Planinske in Postojnske jame. *Acta carsologica* 9 (1980), 129–148. Soavtor: J. Kogovšek.
- Habič, P. 1982: Kraški izvir Mrzlek, njegovo zaledje in varovalno območje. *Acta carsologica* 10 (1981), 45–73
- Habič, P. 1982: The hydrogeological differentiation of karst areas in Slovenia. *Geographica Iugoslavica* 3, 52–59.
- Habič, P. 1982: Vpliv tektonike na pretakanje vode v krasu. *Naš krš* (Sarajevo) 6, 37–46.
- Habič, P. 1983: Movraška in Smokavska vala ter Jama pod Krogom. *Acta carsologica* 11 (1982), 77–97. Soavtorji: R. Gospodarič, A. Mihevc, F. Šušteršič.
- Habič, P. 1984: Kraške in hidrološke značilnosti Košanske doline in njen prispevek k onesnaženosti Notranjske Reke. *Acta carsologica* 12 (1983), 67–89. Soavtorja: R. Gospodarič, J. Kogovšek.
- Habič, P. 1984: Nenadni udori in hidrografska funkcija podorov v krasu. *Naš krš* (Sarajevo) 10, 95–103.
- Habič, P. 1985: Vodna gladina v Notranjskem in Primorskem krasu. *Acta carsologica* 13 (1984), 37–78.
- Habič, P. 1987: Hidrogeografske značilnosti Notranjske. *Notranjska, Zbornik 14. zborovanja slovenskih geografov*, 131–144.
- Habič, P. 1987: Ljubljana river Basin. *Man's Impact in Dinaric Karst, Guide-book*, 12–20.
- Habič, P. 1987: Ponorna jama Golobina na Loškem polju. *Acta carsologica* 16, 37–49.
- Habič, P. 1987: Sledilni poskus na kraškem razvodju med Idrijco, Vipavo in Ljubljano. *Acta carsologica* 16, 107–119.
- Habič, P. 1987: The Problematics of Karst Water Use and Protection on the Example of Unica near Postojna. *Karst and Man, Proceedings of the International Symposium on Human Influence in Karst*, 7–18.
- Habič, P. 1989: Kraška bifurkacija Pivke na jadransko-črnorskem razvodju. *Acta carsologica* 18, 235–264.
- Habič, P. 1989: Rakov Škocjan Karst Valley. *International Journal of Speleology* (Trieste) 18, 1–2, 43–48. Soavtor: R. Gospodarič.
- Habič, P. 1989: Sledenje kraških voda v Sloveniji. *Zgodovinski pregled in raziskave po letu 1965*. *Geografski vestnik* 61, 3–20.
- Habič, P. 1990: Izviri Dobličice in njihovo širše kraško zaledje. *Acta carsologica* 19, 7–100. Soavtorji: J. Kogovšek, M. Bricelj, M. Zupan.

- Habič, P. 1990: Spoznavanje skritega krasa s sledenjem voda. Naš krš (Sarajevo) 17, 28–29, 77–84.
- Habič, P. 1992: Sledenje voda v kraškem zaledju Krupe v JV Sloveniji. Acta carsologica, 21, 37–76. Soavtor: J. Kogovšek.
- Habič, P. 1992: Tracing of Percolating and Base Flow in Karst. Tracer Hydrology, Proceedings of the 6th International Symposium on Water Tracing (Rotterdam), 213–219.
- Nicod, J. 1983: Nouvelles recherches géomorphologiques sur les karst méditerranéens. Karstologia 1, 33–38. Andrej Kranjc

Sedemdeset letnikov Geografskega vestnika in njegov prvi urednik dr. Valter Bohinec

Ljubljana, Zemljepisni muzej Slovenije, 16. 3. 1999

Sedemdeseti letnik Geografskega vestnika, katerega vsebino nam je pravkar vestno in pregledno predstavil njegov sedanji glavni urednik, prof. dr. Franc Lovrenčak, najbrž ni nikakršen pomembnejši mejnik v življenju in poslanstvu našega osrednjega stanovskega znanstvenoraziskovalnega in strokovnega glasila. Pa vendar se nam ob njegovem častitljivem jubileju ponuja priložnost, da na kratko, s skopimi obrisi in preprostimi zaznavami preletimo njegovo vlogo in njegov pomen v razvoju slovenske geografije, ki je ena izmed tradicionalnih in osrednjih nacionalnih znanstvenih disciplin.

Z nastankom slovenske univerze pred osemdesetimi leti je dobila tudi naša geografija samostojno stolico v okviru tedanje filozofske fakultete. Z nastankom Geografskega društva leta 1922, predvsem pa z zagnano raziskovalno dejavnostjo mlajše generacije geografov in študentov geografije pa z njihovim vznesenim, a razsodnim vizionarstvom so vzkalile pobude, zahteve in premočrtne potrebe po ustanovitvi in izdajanju lastnega strokovnega časopisa, kakršnega so tedaj imeli v novonastali državi – Jugoslaviji, samo srbski geografi (Glasnik Srpskog Geografskog Društva).

Osrednja, najbolj dejavna in prizadevna skupina članov Geografskega društva na ljubljanski univerzi, ki so jo sestavljali Franjo Baš, dr. Valter Bohinec, Ivan Rakovec, Ivo Rubić in Roman Savnik, se je na svoji strokovni ekskurziji v Kamniške Alpe zaustavila na Zgornjem Jezerskem in prenočila v Kazini pri Muriju. Naslednjega dne, 1. julija 1923. leta so po dolgi in vsebinsko raznovrstni ter bogati razpravi, ki je zajemala domala celostni program razvoja slovenske geografije in njeno vlogo v vsakdanjem življenju, ustanovili interni petčlanski Geografski klub, in si začrtali okvirni program svojega prihodnjega dela. Med drugim so se obvezali, da bodo »... najkasneje v treh letih opravili diplomske izpite in doktorat...« (Bohinec in Savnik 1972, str. 163). Njihova skupna in osrednja pa je postala tudi skrb za ustanovitev in izdajanje slovenske geografske revije, ki se bo imenovala »Geografski vestnik«. Dogovorili so se, da bo njegovo glavno uredništvo prevzel in vodil dr. Valter Bohinec (od leta 1921 do 1922 je bil pomožni, med letoma 1922 in 1926 pa redni asistent na Geografskem inštitutu ljubljanske Filozofske fakultete), njegova pomočnika – sourednika pa bosta Roman Savnik in Ivo Rubić; slednji naj bi približal slovensko geografsko revijo hrvaškim geografom, ki tudi še niso imeli svojega strokovnega glasila (Bohinec in Savnik 1972, str. 163–164). Tedaj so ustanovili tudi tiskovni sklad, v katerega so člani Kluba vplačevali del svojih avtorskih honorarjev, ki so jih dobivali za objavljene prispevke v dnevnem časopisju in drugod. In dve leti kasneje, 15. junija 1925 je izšla prva dvojna številka prvega letnika Geografskega vestnika, časopisa za geografijo in sorodne vede. Natisnila ga je Tiskarna Brata Rodé in Matinčič v Celju, in sicer v nakladi 400 izvodov. Nanj pa se niso naročili samo številni stanovski kolegi, temveč je postal Geografski vestnik dragoceno in vsestransko uporabno strokovno čtivo na mizah številnih slovenskih kulturnikov, izobražencev, tehnikov in najrazličnejših drugih slojev prebivalstva v Sloveniji, zamejstvu in v tujini. S temi, pa čeprav za marsikoga suhoparnimi, pa vendarle osnovnimi dejstvi, ki so neposredno vgrajena v temelje našega najstarejšega in osrednjega društvenega strokovnega glasila, sem želel samo opozoriti na pomen in vlogo, moč in posledice dejavnosti neformalnih skupin ali posameznikov, ki so s svojim zagnanim, pogumnim in preudarnim delom, prepojenim z ljubeznijo do stroke, slovenske zemlje in njenega človeka, postavljali in utrjevali temelje sodobni slovenski geografski misli ter njenemu občevljavnemu poslanstvu v vsakdanjem življenju našega naroda.

Osnovni podatki sedemdeset letnikov Geografskega vestnika:

- število letnikov: 70,
- število knjig: 65,
- število strani: 14.066,
- število vseh avtorjev: 231,
- število avtorjev iz tujine: 42.

Vsebinska zasnova:

- razprave in članki: 502 (število) ali 18,9% (delež),
- krajši prispevki: 65 ali 2,5%,
- razgledi: 258 ali 9,7%,
- raziskovalne metode: 23 ali 0,9%,
- knjižna poročila: 1300 ali 49,1%,
- društvena kronika: 290 ali 10,9%,
- jubileji in nekrologi: 211 ali 8,0, kar je
- skupaj: 2650 ali 100,0%.

Vsebinska zasnova in podoba objavljenih prispevkov v Geografskem vestniku odseva stanje, razvoj in vraščenost slovenske geografije v sodobne (sočasne) znanstvene tokove, ki so zajeli in preprijeli znanstvenoraziskovalno delo z novimi, čedalje bolj celostnimi pogledi na geografske pojave kot pomembne in neovrgljive pokrajinske sestavine ter njihove razvojne težnje. Prva in podrobnejša členitev prispevkov v Geografskem vestniku, ki pa zaenkrat še ni bila opravljena (razen temeljite Ilesičeve presoje leta 1978 »Petdeset letnikov Geografskega vestnika«, Geografski vestnik 50, str. 163–174), bo nedvomno razkrila vso objektivno podobo in tudi opredelila ter ovrednotila posamezne stopnje v razvoju slovenske geografske raziskovalne dejavnosti in v njeni miselnosti. V vsebini Geografskega vestnika so bili vedno prisotni najrazličnejši sodobni (sočasni) geografski problemi Slovenije, njenih pokrajin in posameznih specializiranih vej ali področij. V njih se zrcali človekov odnos do naravnega okolja, vzročna povezanost med naravnimi in družbeno-socialnimi in gospodarskimi zakonitostmi, čedalje večje človekove zahteve ter omejene zmožnosti oziroma sposobnosti okolja, da bi nudilo družbi vse tisto, kar od njega pričakuje in terja sočasni utrip vsakdanjega življenja. V spletu nakazanih zahtevkov in zmožnosti je iskala geografija ustrezne in najprimernejše rešitve, ki so bolj ali manj temeljile na osnovnih geografskih spoznanjih in zakonitostih. Pokrajine z vsemi svojimi osnovnimi sestavinami, ki so funkcionalni vzvodi kvalitete geografskega okolja, so še danes izviren in temeljni predmet celostnega geografskega preučevanja.

Vredno je poudariti, da je bil Geografski vestnik, časopis za geografijo in sorodne vede, vedno odprt za znanstvenoraziskovalne in strokovne probleme. V njem so objavljeni najraznovrstnejši prispevki, ki skušajo prikazati in ovrednotiti slovensko zemljo in njegovo prebivalstvo z najrazličnejših vidikov in področij. Vendar so si uredniki oziroma uredništva vseskozi prizadevala, da so bili objavljeni prispevki tudi na primerni oziroma dostojni strokovni ravni. Vsebinska raznolikost člankov, razprav in študij kaže na sočasno moč in strokovno sposobnost ter usmerjenost slovenske geografije, ki je sproti ali s krajšim časovnim zamikom odkrivala in vrednotila najrazličnejše prostorske pojave in probleme, pokrajinske preoblikovalne procese in njihove deformacije. In to neposredno opozarja, da se je geografija s svojimi preučevanji, ki so bila čedalje bolj poglobljena in specializirana na posamezne pojave ali probleme, znala vedno približevati aktualnim prostorskim in socialnim ter gospodarskim problemom in pojavom, ki so oblikovali pokrajino ter človekovo bivalno, delovno in sploh njegovo življsko okolje.

Na straneh Geografskega vestnika so našle domala vse specializirane, to je v posamezne pojave in probleme poglobljeno usmerjene raziskave, svojo sporočilno odmevnost. V njih odseva prenekatera zapletena problematika prostora, ki postaja s čedalje hitrejšim gospodarskim in socialnim razvojem, očitna materialna prepreka za nebrzdan in neobvladljiv napredek. Z objavami najrazličnejših kritičnih pogledov, temelječih na znanstvenoraziskovalnih spoznanjih in geografskih zakonitostih, na sodobne pokrajinske probleme in njihove razvojne težnje ter možnosti, je postal Geografski vestnik

stvaren, tehten ter upoštevanja vreden glasnik mnogih novih spoznanj o slovenskih pokrajinah, njihovem prostoru in prebivalstvu (na primer posledice deagrarizacije, industrializacije, sezonskega zaposlovanja, dnevnega vozaštva delovne sile, koncentracije prebivalstva, depopulacije podeželja in hribovskih predelov, degradacije okolja, praznjenja oziroma izumiranja obmejnih in nerazvitih območij, kemizacije kmetijstva in tako dalje).

Neprecenljiva sta vloga in pomen Geografskega vestnika na področju razmaha znanstvenoraziskovalne in strokovne kritike ter za teoretično, filozofsko in vsebinsko usmerjanje razvoja slovenske geografske misli. V zadnjih treh desetletjih je bil metodološkim vprašanjem in vsebinskim zasnovam geografskih preučevanj namenjen poseben razdelek. V tem vsebinskem sklopu je bilo objavljenih 24 (ali 0,9 %) prispevkov, ki z metodološko-raziskovalnega in znanstvenega vidika osvetljujejo in usmerjajo ter poglobljajo raziskovalno dejavnost slovenskih geografov. Ob tem pa tudi ugotavljamo, da je domala v vseh objavljenih prispevkih (razpravah, študijah, razgledih in tako dalje) nazorno razvidna njihova raziskovalna zasnova, temelječa na številnih novih pa že tudi na uveljavljenih in priznanih metodoloških pristopih doma in v tujini. Vsak podrobnejši in analitičen razmislek o vsebinski zasnovi in metodološki sestavi prispevkov v Vestniku nam odtisne razgled v nenavadno bogastvo oblik, pojavov in procesov, ki so spremljajoče zakonitosti v preoblikovanju in razvoju sleherne kulturne pokrajine. V njih je zaobjeta, razpoznavna ali še neodkrita ter nepojasnjena vzročno-posledična soodvisnost med naravo in njenimi sestavinami ter človekom oziroma družbo ter njenimi najraznovrstnejšimi dejavnostmi, ki vnašajo v prostor in zupučajo v njem svojstvene sledi, ki so navsezadnje prvinski in pogloblitveni predmet geografskih preučevanj ter njenih znanstvenih spoznanj in presojanj. V znanstvenoraziskovalnih prispevkih (po številu jih je 502 ali 18,9 %), razgledih (258 ali 9,7 %), v krajših strokovnih, temeljnih terminoloških (65) ter raziskovalnih metodah, ki zavzemajo v sedemdeset letnikih Geografskega vestnika po številu skoraj tretjino objavljenih bibliografskih enot, je zakoličena življenska moč, uspešnost in raziskovalna poglobljenost slovenske geografije v zadnjih sedemdesetih letih in več.

Posebej velja opozoriti na redno rubriko »Književnost«, v kateri je bilo doslej predstavljenih 1300 geografskih in sorodnih del (knjige, zborniki, revije, karte, atlasi in tako dalje), ki so izšla doma ali v tujini. S temi poročili in recenzijami smo vseskozi dobivali vpogled v stanje in smeri razvoja naše stroke doma in po svetu. Marsikatera tuja noviteta je našla pri nas ugodna tla za svoj nadaljnji razvoj. Podoba je, da je slovenska geografija – pač v skladu z vsakokratnimi obstoječimi materialnimi in kadrovskimi možnostmi – vseskozi uspešno sledila pogloblitvnim svetovnim raziskovalnim smerem in novostim in s tem se je neposredno vključevala v mednarodno znanstveno sodelovanje. Velike zasluge za vzpostavitev enakopravnega mednarodnega znanstvenoraziskovalnega sodelovanja ima prav gotovo tudi naš jubilat – Geografski vestnik, ki je vedno vzpodbujal in svoje strani odpiral najodmanejšim vsebinskim, metodološkim in drugim novostim na področju geografije, ki so prihajale bodisi z domačih ali tujih logov.

V sedemdeset letnikih Geografskega vestnika, ki so izšli v 65 knjigah in obsegajo 14.066 strani, je sodelovalo 231 avtorjev, ki so napisali 2650 prispevkov različnih zvrsti. Med pisci – sodelavci je skoraj petina tujcev (42 ali 18,9 %) in prihajajo iz 19 držav Evrope, Severne Amerike in Japonske. Zanimanje za objavo v Geografskem vestniku je čedalje večje. To vsaj posredno kaže na ugled in veljavo našega Vestnika, ki ga ima med domačimi kot tujimi strokovnjaki.

V zadnjih štiriinšedemdeset letih, ko izhaja Geografski vestnik (med drugo svetovno vojno je »utihnil«, ko se je pridružil splošnemu »kulturnemu molku« slovenskega naroda), je postal pomemben in nepogrešljiv spremljevalec in sooblikovalec vseh generacij slovenskih, ne samo pišočih geografov, temveč tudi vseh tistih, ki so bili dejavni na številnih drugih področjih vsakdanjega življenja. Nenazadnje, dragocen prispevek Vestnika je zaznati na celotnem znanstvenem področju naše stroke, saj je na njegovih straneh nastajala, se čistila, oblikovala ter utrjevala tudi slovenska geografska terminologija. Skratka, vloga Geografskega vestnika je večplastna in mnogoznačna in ima neprecenljive zasluge za razvoj, ugled in uveljavitev slovenske geografije doma in v svetu.

V štiriinšedemdeset letih je Geografski vestnik urejevalo, skrbelo za njegovo pestro vsebino in bde-lo za njegov strokovni jezik 8 urednikov ter 6 sourednikov oziroma sodelavcev (I. Rubič in R. Savnik

1925–26, A. Melik 1927, S. Kranjec 1938–40, S. Ilesič 1938–40 in 1946–1958 ter I. Vrišer 1972), trije izmed slednjih pa so postali kasneje tudi njegovi glavni uredniki (A. Melik, S. Ilesič in I. Vrišer). Prvi urednik Vestnika je bil dr. Valter Bohinec (1925–1927). Nasledil ga je dr. A. Melik, ki je bil na čelu Vestnika polnih 31 let (1928–1958). Po njem je 14 let skrbel za Geografski vestnik dr. S. Ilesič (1959–1972). Vsi kasnejši uredniki (dr. I. Vrišer 1973–78, dr. D. Meze 1979–1984, dr. D. Radinja 1985–1990, dr. A. Kranjc 1991–93 in dr. F. Lovrenčak od leta 1994 dalje) so bili na čelu uredniških odborov v povprečju od 5 do 6 let.

Ob jubileju Geografskega vestnika je primerna priložnost in tudi naša stanovska dolžnost, da se spomnimo vsaj njegovega prvega urednika, prof. dr. Valterja Bohinca (1898–1984), čigar stoletnico rojstva smo zabeležili konec lanskega poletja, 15. letnico njegove smrti pa se bomo spomnili sredi letošnjega maja.

Valter Bohinec se je rodil 12. avgusta 1898 na Voloskem (pri Opatiji) v Istri. Srednjo šolo z maturro je opravil v Ljubljani (1916), univerzitetni študij pa nadaljeval na Dunaju, v Zagrebu, Neaplju in Heildelbergu ter v Ljubljani. Leta 1921 je promoviral za doktorja znanosti pri prof. dr. Arturju Gavaziju v Ljubljani s tezo: »Vertikalno pomikanje prebivalstva v južnem pritočju Drave od Toblaškega polja do Dravograda«. Postal je prvi doktor na Geografskem inštitutu ljubljanske univerze. Med letoma 1921 in 1922 je bil pomožni, v obdobju 1922–26 pa redni univerzitetni asistent na geografskem oddelku. Nato je poučeval na ljubljanskih srednjih šolah. Leta 1930 je opravil strokovni izpit za srednješolskega profesorja iz zemljepisa, narodne zgodovine in slovenskega jezika, leta 1939 pa še državni strokovni izpit za bibliotekarja. V obdobju 1939–1965 je bil bibliotekar in višji znanstveni sodelavec na grafičnem in kartografskem oddelku NUK v Ljubljani. V obdobju 1936–1942 je bil privatni docent za regionalno geografijo na ljubljanski univerzi. Od leta 1950 dalje je bil zunanji znanstveni sodelavec Inštituta za raziskovanje krasa SAZU, od septembra 1967 do 31. marca 1979 pa tudi zunanji znanstveni sodelavec Geografskega inštituta Antona Melika SAZU. Umrl je 18. maja 1984 v Ljubljani (prim.: Gams 1968 in 1984; Savnik 1968; Natek, Perko 1999, str. 36 in 38).

Prof. dr. Valter Bohinec je bil ena izmed najmarkantnejših osebnosti slovenske geografije od nastanka Univerze v Ljubljani pa vse tja do konca njegovega plodnega in ustvarjalnega življenja. Vseskozi je ostal zvest svojim življenjskim pogledom na svet in široki ter objektivni kritični presoji ustvarjalnosti posameznika in stroke kot celote. Njegova številna in najraznovrstnejša raziskovalna dela, ki zajemajo različna področja pa organizacijske sposobnosti, vztrajna delovna vnema, poštenost in potrpežljivost, človeško razumevanje drugače mislečega so tiste zlahtne značajske poteze, ki smo jih občudovali in cenili pri spoštovanem profesorju V. Bohincu. Zanj je bilo predvsem značilno, da se nikoli in nikdar ni silil v ospredje ne s svojimi zamislimi, idejami, načrti in programi, temveč je bil vedno pripravljen in vsakomur pomagati, kjer je bila njegova pomoč zaželjena in potrebna. Čeprav mu je bila zaprta kariera univerzitetnega učitelja geografije, je z dušo in delom ostal zvesti svoji matični stroki geografiji. Na to nas opozarja bogata in pestra Bohinčeva bibliografija. Večino svojega znanstvenega in strokovnega dela, ki je objavljeno v domačih in uglednih tujih strokovnih revijah, zbornikih in kongresnih publikacijah, je opravil kot srednješolski profesor ali bibliotekar predvsem v svojem prostem času, po izpolnjenih službenih obveznostih (Gams 1984, str. 119).

Ime in delo prof. dr. V. Bohinca bo trajno vgrajeno v temelje sodobne slovenske geografije in drugih strok, ki se jim je predajal z gorečo ljubeznijo do slovenske zemlje in njenega človeka. Geografi se ga s hvaležnostjo spominjamo kot soustanovitelja naše stanovske organizacije – Geografskega društva Slovenije, pobudnika, soustanovitelja in prvega urednika ter dolgoletnega sodelavca Geografskega vestnika. Nepozabna so njegova dolgoletna in vztrajna prizadevanja za izdelavo kvalitetnih šolskih stenskih in priročnih zemljevidov, šolskih atlantov, pa stenske karte Slovenije, turističnih in avtomobilskih kart Slovenije z Istro in tako dalje. Neprecenljiv je Bohinčev prispevek pri pripravah in izdelavi srednješolskih geografskih učbenikov. Uveljavil se je tudi kot priznan urednik različnih strokovnih in priložnostnih zbornikov, odličan predavatelj na strokovnih srečanjih doma ali v tujini. Česar koli se je lotil, in takšnih področij ni bilo malo, povsod je s svojim predanim, natančnim, doslednim in poštenim delom

zapustil vidne in trajne sledi. S svojo široko razgledanostjo po številnih strokah in z znanjem, ki ga je dopolnjeval vse do zadnjih dni svojega delovno bogatega življenja, je obogatil slovensko geografijo, speleologijo, kartografijo in bibliotekarstvo. To so tista področja, ki se jim je dr. V. Bohinec s svojim bogatim in plodnim delom raziskovalno, organizacijsko ali kako drugače nesebično razdajal (Orožen Adamič 1987, str. 298; Gams 1978, str. 227–229).

Dragoceno delo, ki ga je z vidnimi uspehi in trajnejšo veljavo opravljal prof. dr. V. Bohinec, je želo strokovna priznanja doma in po svetu. Že leta 1965 ga je imenovalo Österreichische Geographische Gesellschaft na Dunaju za svojega dopisnega člana. Geografsko društvo Slovenije (1968) in Prirodoslovno društvo Slovenije (1972) sta mu podelila častno članstvo, Društvo za raziskovanje jam Slovenije pa ga je imenovalo za častnega predsednika. Društvo bibliotekarjev Slovenije mu je podelilo Čopovo diplomu (1967), Zveza društev bibliotekarjev Jugoslavije pa diplomu (1974), Turistična zveza Slovenije zlati turistični znak (1955). Prejel je tudi več visokih državnih odlikovanj: red dela z rdečo zastavo (1968), red zaslug za narod s srebrnimi žarki (1975), ob 40. letnici SAZU pa red bratstva in enotnosti z zlatim vencem (1978).

S priložnostno razstavo, ki jo je zasnovala in pripravila gospa Bibijana Mihevc in je povezana z izidom sedemdesetega letnika Geografskega vestnika, skušamo obuditi spomin na dr. Valterja Bohinca kot pobudnika in prvega urednika našega osrednjega strokovno-znanstvenega in društvenega glasila. Ta razstava pa naj bo spobuda za začetek načrtnega preučevanja zgodovine slovenske geografije, njenih nosilcev in ustvarjalcev. Pred tričetrto stoletja je prof. dr. V. Bohinec pripravil in tudi objavil v prvi številki Geografskega vestnika strnjen pregled »Razvoj geografije pri Slovencih« (Geografski vestnik 1, 1925, str. 1–24). Odtlej dalje nimamo enakovrednega pregleda novejšega razvoja geografske misli na Slovenskem. Dolg do stroke in ljudi, ki so ji zvesto služili, terjata, da tudi temu področju geografije namenimo del svojih raziskovalnih potencialov. S spoznavanjem in vrednotenjem naše vede in njene dosedanje znanstvenoraziskovalne ter aplikativne usmerjenosti preteklosti bomo lažje premagovali ovire, ki nas zaustavljajo na poti k novim raziskovalnim izzivom in znanstvenim dosežkom.

Literatura:

- Bohinec, V., Savnik, R. 1972: Kako je nastalo Geografsko društvo Slovenije. Geografski vestnik 44. Ljubljana.
- Gams, I. 1968: Prof. dr. Valter Bohinec – sedemdesetletnik. Geografski vestnik 40. Ljubljana.
- Gams, I. 1978: Častni član GDS prof. dr. Valter Bohinec je dopolnil osemdeset let. Geografski vestnik 50. Ljubljana.
- Gams, I. 1984: V spomin prof. dr. Valterja Bohinca. Geografski vestnik 56. Ljubljana.
- Ilešič, S. 1978: Petdeset letnikov Geografskega vestnika. Geografski vestnik 50. Ljubljana.
- Natek, M., Perko, D. 1999: 50 let Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Geografija Slovenije 1. Ljubljana.
- Orožen Adamič, M. 1987: Bohinec, Valter. Enciklopedija Slovenije 1. Ljubljana.
- Savnik, R. 1968: Ob visokem življenjskem jubileju dr. Valterja Bohinca. Naše jame 10. Ljubljana.

Milan Natek

Ob grobu dr. Franceta Habeta

Postojna, pokopališče, 14. 10. 1999

Poslavljam se od našega dragega prijatelja, geografa, častnega člana Zveze geografskih društev Slovenije, jamarskega tovariša in vzornika, raziskovalca krasa in jam, učitelja, fotografa, velikega borca za ohranitev slovenskega kraškega in jamskega sveta dr. Franceta Habeta. Po reki Stiks se je zadnjič odpejal v podzemlje, odkoder ni vrnitve. Kljub visoki starosti, ki jo je doživel, smo ob njegovi trdoživosti in volji do življenja verjeli, da bo med nami zdržal vsaj še nekaj let. Še pred dobrim mesecem je aktivno sodeloval pri odprtju obnovljenega Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU. Spontano se je oglasil

k besedi in zaželel slovenskemu krasoslovju in posebej inštitutu še mnogo let plodnega dela. Še in še je govoril, kot bi hotel prenesti na mlajšo generacijo vse svoje občutke, ki so ga prevevali ob tako slovesnem in za krasoslovje pomembnem dogodku in kot bi s tem hotel pustiti na tem svetu delček sebe. Francetovih govorov, diskusij in predavanj, ki smo jim bili desetletja priča, sedaj ne bo več. Zato je v trenutku spoznanja, da nas je zapustil, zazevala praznina, ki je ne bo mogoče z ničemer nadomestiti. Odšel je tudi del nas. Nikoli več me France ne bo med nagajivim smehom spomnil mojega nastopa, ko sem kot mlad jamar še v gimnazijskih časih povzdignil glas na nekem društvenem občnem zboru. Tako se je skupaj z menoj skušal zabavati na račun starih časov. V vsaki družbi je imel vedno pripravljeno šalo, pogosto tudi na svoj račun. Njegov prešerni smeh mi zveni v ušesih, kot da je še med nami, in takega bom ohranil v svojem spominu in prepričan sem, tudi vsi ki smo ga poznali поблиže. Njegova najljubša publika so bili mladi ali enako stari jamarji, kjer se je ob najrazličnejših dvotipih na poseben, neposreden, a ne žaljiv način, docela sprostil. Njegov radoživi značaj in osebnost bomo pogrešali, a pogrešali bomo tudi njegove nastope v javnosti, s katerimi si je kot srčen borec za varstvo okolja in za razvoj turizma na krasu in v jamah pridobil ugled, zaveznike in občudovalce. Francetovi pozivi in nastopi so bili nepogrešljiv sestavni del skoraj vsakega pomembnejšega sestanka na kraško temo. S tem je izkazoval poseben pogum in prepričanje, da je treba o problemih spregovoriti, da je treba povedati svoje mnenje, četudi je samo lastno, in se tudi v časih, drugačnih od sedanjih, tega ni bal. Pred slabima dvema letoma je nastopil na večeru, posvečenem prav njemu, na Vrhniki, pred svojimi rojaki. Razgrnil je svojo dušo, svojo preteklost, svoj način gledanja na svet, tudi skozi fotografski objektiv, vrnil se je na svoje začetke, v svoj mlin, kjer je bil rojen, na začetke svoje jamarske in krasoslovne poti. Takrat mu je kot rojak nudil vso prijateljsko pomoč in mu stal ob strani sedaj tudi žal že pokojni dr. Peter Habič.

Kdor je bil dostikrat v njegovi družbi, si je lahko zapomnil njegov najbolj pogosti dodatek pri govorjenju o problemih, kot npr. »bodimo si odkriti« ali pa »bom čisto odkrit«, kot bi hotel reči, da je na tak način življenje lažje. Ob teh spominih se nehote nasmehnem, naj mi France oprost, saj je vedno govoril na svoj enak, značilen in navdušujoči način, da mu je moral prisluhniti vsakdo. Kot pravi pedagog je znal pritegniti k sebi mlade ljudi, neobremenjene s predsodki in preteklostjo. France je bil zato zgled odprtega, demokratičnega človeka, ki si mu videl v dno duše.

Ko se tako moramo posloviti od našega prijatelja, naj omenim, v čem je še njegova veličina. Franceta je usoda preskusila že v času druge svetovne vojne, ko mu je okupator za dve leti odvzel svobodo in mu je v Dachau grozila smrt.

Vrhnika ni rodila samo Ivana Cankarja ampak tudi znamenite krasoslovce, Michlerja, Habiča in Habeta. Tega svojega poslanstva se je France Habe docela zavedal, saj se je njegovo delovanje potem, ko je zapustil poučevanje v šoli in se vrnil v rojstne kraje, osredotočilo skoraj izključno na kras in kraške jame. Potem ko je že v diplomskem delu spoznaval skrivnosti kraške Ljubljane, in že v zrelih letih zadostil pogojem za legitimno raziskovalno delo z disertacijo o Predjamskem krasu in jami in prispeval pomemben delež v zakladnico krasoslovja, se je bolj in bolj usmerjal v vprašanja kraškega turizma in probleme varstva krasa. Kmalu je postal osrednja osebnost na teh področjih in nepogrešljiv glasnik skrbi za ohranitev naših kraških biserov. S svojimi neštetimi nastopi in predavanji ter mnogimi objavami se je trajno zapisal v zgodovino slovenskega krasoslovja in si s tem zaslužil mnoga priznanja. Z uspelimi jamskimi fotografijami, znanjem in tekočim govorom, tudi v tujem jeziku, je širil sloves slovenskega krasa in njegovih posebnosti, tako doma kot v številnih državah Zahodne Evrope. To je še posebej vidna zasluga dr. Franceta Habeta. V iskanju novega znanja in širših obzorij ga je zaneslo celo na kras Južne Amerike.

Od leta 1984 je bil častni član ZGDS, saj je bil eden od najuspešnejših diplomantov prvih generacij geografov, vrstnik prof. Ilešiča, ki na svoje osnovno poslanstvo raziskovati svojo domovino in o njej pisati, ni nikoli pozabil. Iz ene od utemeljitev za državno odlikovanje povzemamo, da je bil dr. France Habe »... eden vidnejših slovenskih geografov tako zaradi svojega znanstvenega, strokovnega javnega in družbenopolitičnega delovanja ...«. Še pred in po upokojitvi je vodil in usmerjal geografske aktivne na Notranjskem in Primorskem, in vodil več mladinskih raziskovalnih taborov ali sodeloval z njimi.

Njegovih znanstvenih in poljudnih objav je več kot dvesto enot, a celotna bibliografija sploh še ni izdelana. Posebno velike so njegove zasluge pri pisanju turističnih vodnikov o slovenskem krasu in jamah, med katerimi je Postojnski jami posvetil največ pozornosti. Zaslužen je bil tudi v okviru priprav za vpis Škocjanskih jam v seznam svetovnih znamenitosti.

Bil je častni predsednik enega in častni član treh jamarskih društev, ter častni član dveh krovnih jamarskih zvez, dobitnik številnih plaket in priznanj Turistične zveze Slovenije, Avtomotozveze in še posebej Ljudske tehnike oziroma Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije. Vmes so tudi univerzitetna priznanja. Bil je dejaven tudi v okviru Delavske univerze, zlasti na področju tehnične kulture, v avtomobilizmu, kar je manj znano, a dokazuje njegovo vsestransko zanimanje za življenje okrog sebe. Dr. France Habe je prejel tudi tri visoka državna odlikovanja: Red dela z zlatim vencem leta 1977, Red zaslug za narod s srebrnimi žarki leta 1987 in Srebrni častni znak svobode Republike Slovenije leta 1999.

Bil je glasnik našega krasa tudi v tujini, zlasti med avstrijskimi ljubitelji narave in iz drugih zahodnoevropskih držav, med katerimi je imel veliko prijateljev. Dolgo je predsedoval mednarodni komisiji za varstvo krasa pri Mednarodni speleološki zvezi. Njegov sloves onkraj meja dokazujejo častna članstva v sekretariatu Mednarodne speleološke zveze, dopisno članstvo v Koroškem znanstvenem društvu v Celovcu, in častno članstvo v Avstrijski speleološki zvezi, ki mu je kot prvemu tujcu namenila odličje »Zlati jamski medved«.

V imenu IO ZGDS in njenega predsednika dr. Milana Orožna Adamiča ter vsega geografskega občestva, tudi v imenu učiteljev geografije, ki jim je nekoč pripadal, se klanjam spominu velike osebnosti dr. Franceta Habeta.

Literatura:

Biografije in bibliografije znanstvenih in strokovnih sodelavcev SAZU, Ljubljana 1976, str. 269–274. Ilesič, S. 1979: Prof. dr. France Habe – sedemdesetletnik. Geografski vestnik 51, str. 205–206. Ljubljana.

Kranjc, A. 1989: Ob osemdesetletnici dr. Franceta Habeta. Geografski vestnik 61, str. 197–198.

Jurij Kunaver

Državno odlikovanje, nagradi in priznanja

Predsednik Republike Slovenije Milan Kučan je na posebni slovesnosti v Veliki dvorani Republike Slovenije izročil 11. maja 1999 srebrni častni znak svobode Republike Slovenije prof. dr. Francetu Habetu za življenjsko delo na področju krasoslovja.

Zlati znak, ki ga podeljuje Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti za pomembne znanstvene dosežke v zadnjih treh letih, sta prejela dr. Drago Perko in dr. Milan Orožen Adamič, višja znanstvena sodelavca ZRC SAZU, in sicer za izjemne uspehe pri pripravi in izdaji temeljnih geografskih del o Sloveniji kot državi in Sloveniji kot delu sveta. Slavnostna podelitev nagrad je bila 15. januarja 1999 v okviru prireditve »Generacije znanosti IV« v dvorani Slovenskega mladinskega gledališča za Bežigradom v Ljubljani.

Melikovo priznanje, ki ga podeljuje Zveza geografskih društev Slovenije za izjemne znanstvenoraziskovalne dosežke na področju geografije, so prejeli prof. dr. Danilo Furlan in prof. dr. Julij Titl ter nova raziskovalka dr. Maja Topole.

Ilešičevo priznanje, ki ga podeljuje Zveza geografskih društev Slovenije za vidne dosežke na področju geografskega izobraževanja, so dobile prof. Mara Radinja, prof. Jelka Simčič in prof. Metka Ženko.

Stanovsko priznanje Pohvala Zveze geografskih društev Slovenije za odmevne dosežke za uveljavitev geografije v strokovnem izobraževanju in za uspešno sodelovanje v komisiji za prenovo geografskih učnih načrtov sta prejeli prof. Maja Besednjak in prof. Branka Gabrenja Müller. Enako priznanje je prejel prof. Branko Kandrič iz Maribora za odmevne uspehe njegovega gimnazijskega geografskega krožka

na mednarodnih tekmovanjih. Svečana podelitev stanovskih priznanj je bila v okviru 11. Ilesičevih dnevov, in sicer v petek, 5. 11. 1999 na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Vsem prejemnikom priznanj iskrene čestitke!

Milan Natek

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 1998

Geografski inštitut Antona Melika je imel v letu 1998, ko je praznoval svojo petdesetletnico, enajst redno zaposlenih raziskovalcev in dve tehnični delavki ter več stalnih in občasnih pogodbenih sodelavcev, ki so sodelovali pri štirih raziskovalnih projektih ter več raziskovalnih in drugih nalogah.

Temeljni projekt *Geografska mikroregionalizacija Slovenije* (nosilec dr. Drago Perko) je potekal tretje leto. Raziskovalci so v prejšnjih letih s pomočjo geografskega informacijskega sistema obdelali množico slojev za kamnine, relief, vode, podnebje, prst, rastje, rabo tal, prebivalstvo in naselja ter razdelili Slovenijo na 4 makroregije, te na 9 submakroregij, te pa še na 48 mezoregij (s Tržaškim zalivom 49 mezoregij). Jedra pokrajin so določili računalniško, objektivno, meje pa ročno, subjektivno. V letu 1998 so z Wardovo metodo, ki sloni na računanju evklidskih in korelacijskih razdalj, testirali regionalizacijo Slovenije do mezoregionalne ravni, na temelju izidov testiranja pa pripravili metodologijo za delitev Slovenije na mikroregije ter njihovo združevanje v submezoregije in mezoregije.

Temeljni projekt *Vrednotenje rabe tal z vidika naravnih in družbenih razmer* (nosilec dr. Matej Gabrovec) je potekal drugo leto. Cilj projekta je analiza odvisnosti rabe tal od različnih naravnogeografskih in družbenogeografskih dejavnikov po posameznih slovenskih pokrajinah. Raziskovalci bodo testirali in medsebojno primerjali različne baze podatkov o rabi tal. S pomočjo geografskega informacijskega sistema bodo izdelali tipologijo rabe tal po katastrskih občinah in mikroregijah. Da bi lahko bolje vrednotili rabo tal v slovenskih dinarskih pokrajinah, so v letu 1998 zbrali podatke o rabi tal za leti 1961 in 1989 tudi za dinarske pokrajine v sosednjih državah. Podatke so obdelali po občinah za kraška ozemlja na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter v Črni Gori. Analiza je pokazala, da sta bila v slovenskih dinarskih pokrajinah procesa ozelenjevanja in ogozdovanja bistveno manj intenzivna kot v prej omenjenih državah. Leta 1998 so začeli urejati tudi podatke o rabi tal iz Agrokarte. Občinske podatke so združili v enotno bazo in naredili prve logične kontrole. Ker podatki za občino Ormož niso bili dostopni v digitalni obliki, so se za to ozemlje lotili digitalizacije kart rabe tal v merilu 1 : 5000.

Projekt naravne in kulturne dediščine *Triglavski ledenik in ledenik pod Skuto* (nosilec dr. Milan Orožen Adamič), ki je nadaljevanje dolgoletnega inštitutskega programa, je potekal tretje leto. Raziskovalci so nadaljevali s sistematičnim urejanjem arhivskih podatkov, fototeke in diateke ter pretipkavanjem starih zapiskov in poročil v računalnik. Podobno kot v preteklih letih so Triglavski ledenik opazovali prek celega leta, spremembe na ledeniku pod Skuto pa raziskovali in dokumentirali s terenskim delom. Triglavski ledenik so z dveh točk redno fotografirali, poleg tega pa na štirih snegomerih beležili debelino snežne odeje. Talilno obdobje se je leta 1998 končalo že 28. avgusta, ko je zapadlo 10 cm snega, 12. septembra pa je ob ponovnem poslabšanju zapadlo še 35 cm snega. Redne letne jesenske meritve so bile zaradi novozapadlega snega otežene, vendarle pa so lahko ugotovili osnovne značilnosti zadnjega ledeniškega leta. Na spodnjem, severozahodnem delu se je ledenik pri točki 53 umaknil za tri metre in se stanjšal približno za meter, zato so se še bolj povečale grbine vzhodno od te točke in severozahodni del ledenika je s svojim osrednjim delom povezan le še z dva metra širokim pasom. Na zgornjem robu se je ledenik na vzhodnem delu umaknil za dva metra, na zahodnem delu pa celo za štiri metre. Leta 1998 so uredili arhiv za zadnjih petnajst let in na podlagi tega gradiva za Geografski zbornik 38 pripravili razpravo o Triglavskem ledeniku med letoma 1986 in 1998. Opisali so snežne razmere v vsakoletni redilni dobi ter objavili rezultate vsakoletnih meritev ob koncu talilne dobe. V zadnjem razdobju na Triglavskem ledeniku zaradi stalnega tanjšanja ledu ne govorimo več le o krčenju, ampak že tudi o razpadanju ledenika. Njegova površina, ki je bila leta 1946 še petnajst hektarjev, se je do leta 1998 skrčila na manj kot tri hektarje.

Ciljni projekt *Kulturne pokrajine v Sloveniji* (nosilec dr. Drago Perko) je potekal četrto leto. Na temelju metodologije preučevanja kulturnih pokrajin, ki je bila izdelana v prejšnjih letih, so raziskovalci nadaljevali z analizo vsake od 49 mezoregionalnih enot znotraj štirih makroregij in devetih submakroregij. Prvine kulturne pokrajine so natančneje obdelali na primeru dveh dinarskih mezoregij. V naslednjem letu bodo na enak način obdelali še kulturne pokrajine v panonskem svetu, lansko in predlansko leto pa so obdelali primere kulturnih pokrajin v alpskem in sredozemskem svetu.

Naslovi najpomembnejših inštitutskih nalog v letu 1998 so bili: *Pokrajine v Sloveniji*, *Nacionalni atlas Slovenije*, *Geografskega atlas za osnovne šole*, *Slovenske občine*, *Geografski informacijski sistem*, *Pregled zemljepisnih imen s topografske karte v merilu 1:25.000*, *Tematske karte za dvanajsti zvezek Enciklopedije Slovenije in Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen*.

Izšlo je več pomembnih knjig: 735 strani obsežna regionalnogeografska monografija *Slovenija – pokrajine in ljudje*, 360 strani dolg Geografski atlas Slovenije, *Geografski atlas za osnovne šole* s 144 stranmi in knjiga *Slovenske občine*, ki ima 320 strani.

Inštitut izdaja znanstveno revijo *Geografski zbornik (Acta geographica)*, ki jo ureja dr. Milan Orožen Adamič, in znanstveno knjižno zbirko *Geografija Slovenije*, ki jo ureja dr. Drago Perko. Leta 1998 je izšel osemintrideseti zvezek Geografskega zbornika z razpravami Draga Perka *The regionalization of Slovenia* 'Regionalizacija Slovenije', Maura Hrvatina *Discharge regimes in Slovenia* 'Pretočni režimi v Sloveniji', Mateja Gabrovca *The Triglav glacier between 1986 in 1998* 'Triglavski ledenik med letoma 1986 in 1998', Mimi Urbanc *The impact of agriculture on the environment in Gorenjske Dobrave from the perspective of energy consumption in the area of Goriče, Letenice, and Srednja vas* 'Kmetijsko obremenjevanje okolja na Gorenjskih Dobravah v energetske luči na primeru naselij Goriče, Letenice in Srednja vas' in Boruta Peršolja *Geographical problems of onomastics in the selected example of the Kamniške-Savinjske Alps* 'Geografski problemi imenoslova na izbranem primeru Kamniško-Savinjskih Alpin'. Vse razprave so v enakem obsegu v angleškem in slovenskem jeziku. Geografski zbornik izhaja v obeh jezikih tudi na Medmrežju (<http://www.zrc-sazu.si/www/gi/gi-s.htm>). Pripravljena sta bila rokopisa za prvi dve knjigi iz zbirke Geografija Slovenije, ki sta izšli leta 1999.

Raziskovalci inštituta so v letu 1998 objavili 107 bibliografskih enot, na domačih in tujih srečanjih predstavili 56 predavanj in bili na sedmih študijskih potovanjih v tujini. Inštitut so obiskali trije tuji raziskovalci ter študentje z univerze v Bernu. Inštitut je sodeloval z Geografskim inštitutom univerze v Salzburgu v Avstriji pri projektu Razvoj geografskega informacijskega sistema na osnovi programskega orodja SPANS, z Geografskim inštitutom v Tsukubi na Japonskem pri geomorfoloških kartah in preučevanju naravnih nesreč, z Oddelkom za geografijo Prirodoslovno-matematične fakultete v Zagrebu s temo Geografija dolin Čabranke in Kolpe, z dunajskim Inštitutom za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo ter svetovnimi založbama Klett-Perthes, Westermann in De Agostini pa pri tematski kartografiji.

Jerneja Fridl je 28. decembra 1998 na Oddelku za geodezijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani uspešno zagovarjala magistrsko nalogo *Digitalna tematska kartografija in njena aplikacija v nacionalnem atlasu Slovenije*.

Dr. Drago Perko je bil mentor magistrandom Jerneji Fridl, Borutu Peršolji in Mimi Urbanc ter doktorandu mag. Tomažu Podobnikarju, dr. Matej Gabrovec pa magistrandu Franciju Petku.

Inštitut je 29. septembra v Ljubljani s sodelovanjem Prostorsko-informacijske enote ZRC SAZU, Zveze geodetov Slovenije in Zveze geografskih društev Slovenije soorganiziral simpozij *Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 1997–1998*.

Zveza geografskih društev Slovenije je 29. oktobra 1998 odlikovala Milana Natka z zlato plaketo Zveze geografskih društev Slovenije za več kot tridesetletno uspešno in odmevno delo pri razvoju in uveljavljanju slovenske geografije, zlato plaketo pa je podelila tudi Geografskemu inštitutu Antona Melika ZRC SAZU ob njegovi petdesetletnici.

Raziskovalci inštituta so bili dejavni tudi kot uredniki in člani uredniških odborov številnih knjig in revij, v različnih komisijah državnih organov, pri Gibanju znanost mladini, kot mentorji podiplom-

skih mladih raziskovalcev, srednješolcev in osnovnošolcev, v Zvezi geografskih društev Slovenije in Ljubljanskem geografskem društvu ter drugod.

Drago Perko

Inštitut za geografijo v letu 1998

Inštitut za geografijo je raziskovalna ustanova, ki opravlja temeljna, aplikativna, ciljna in tržna raziskovalna dela na področju geografije in sorodnih strok, širi in pogloblja teorijo in metodologijo raziskovalnega dela, skrbi za promocijo geografske znanosti, opravlja izobraževalne in svetovalne storitve, skrbi za založništvo, knjižnične storitve INDOK centra in podobno. V okviru muzejske dejavnosti zbira, ureja, hrani, razstavlja, predstavlja zbrano, še posebej staro kartografsko gradivo, ter opravlja tudi pomembno izobraževalno vlogo. Po reformi v znanosti bili v letu 1998 na inštitutu oblikovani programska skupina »Socialna geografija« ter infrastrukturna skupina »Zemljepisni muzej Slovenije«. Program socialna geografija preučuje prostorsko razsežnost delovanja človeške družbe v odvisnosti od gospodarskih, socialnih, političnih, etničnih in ekoloških pogojev, pri čemer upošteva dane naravne pogoje v pokrajini, odnose, procese in interese v družbi ter ugotavlja prostorske učinke delovanja človeka na okolje. Predmet socialne geografije je kulturna (po človeku preoblikovana) pokrajina. Vsebinska težišča preučevanja v okviru socialne geografije so regionalni razvoj s prostorskim planiranjem, družbeni vidiki varstva okolja, politična in etnična geografija ter gospodarska geografija. Vse temeljne usmeritve imajo teoretsko-metodološko, analitično in sintetsko (plansko, tudi aplikativno) raven.

V letu 1998 so v okviru nacionalnega raziskovalnega programa potekali naslednji temeljni projekti: »Geografija naselij Slovenije« odgovornega nosilca dr. Vladimira Drozga, »Ranljivost okolja kot omejitveni dejavnik prostorskega razvoja Slovenije« odgovorne nosilke dr. Metke Špes, usmerjeni temeljni projekt »Vpliv kvalitete okolja in ekološke ozaveščenosti na uravnotežen razvoj urbane pokrajine« iste nosilke, »Modeli geografskih raziskovanj sonaravnega regionalnega razvoja« odgovornega nosilca dr. Marjana Ravbarja, »Etnični razvoj Slovenije in Slovencev v pogojih evropskega povezovanja« odgovornega nosilca dr. Jerneja Zupančiča ter usmerjeni temeljni projekt »Čezmejno povezovanje narodnih manjšin v procesih evropskega povezovanja« istega nosilca. Naši sodelavci so sodelovali v projektih, ki sicer potekajo na drugih znanstvenoraziskovalnih ustanovah. Peter Repolusk je sodeloval pri projektu »Medetnični odnosi v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško«, ki poteka na Inštitutu za narodnostna vprašanja pod vodstvom nosilke dr. Vere Kržišnik Bukič, Drago Kladnik pa na projektu »Značilnosti rabe tal« odgovornega nosilca dr. Mateja Gabrovca, ki poteka na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU.

V letu 1998 se je končal ciljni raziskovalni projekt »Določitev izhodišč in opredelitev kriterijev za oblikovanje prostorske zasnove omrežij, objektov in naprav v prostorskih dokumentih« nosilca dr. Matjaža Jeršiča, ki so ga sofinancirali z Urada za prostorsko planiranje pri Ministrstvu za okolje in prostor. Sodelovali smo pri projektu »Izdelava modelov za presojo vplivov različnih posegov na gozd in gozdni prostor«, ki poteka pod vodstvom nosilca mag. Marka Kovača na Gozdarskem inštitutu in ga sofinancira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Poleg temeljnih in ciljnih raziskovalnih projektov smo opravili še več drugih raziskav, ki smo jih pridobili na trgu. Največ jih je bilo za potrebe prostorskega planiranja in so bili financirani s strani Urada za prostorsko planiranje. Projekta »Rekreacijske navade Slovencev« in »Zasnova rekreacije v prostoru« je vodil dr. Matjaž Jeršič, projekt »Prostorski vplivi procesa približevanja RS v Evropsko unijo« je vodil dr. Marjan Ravbar, izdelali pa smo tudi projekt »Kartografska slojna podlaga za potrebe prostorskega planiranja«, ki sta ga pripravila Matjaž Skobir in Drago Kladnik. S področja varstva okolja smo pod vodstvom nosilke dr. Metke Špes končali projekt »Kvaliteta življenja v Koprski občini« za potrebe mestne občine Koper. Pod vodstvom nosilke dr. Metke Špes se je končal tudi projekt »Vplivi onesnaženosti okolja na zdravje prebivalcev mesta Ljubljane«, ki ga je naročila Mestna občina Ljubljana. Prav tako se je končal triletni mednarodni projekt »New Prosperity for Rural Regions« (Nove možnosti obmej-

nih območij), in sicer na podlagi terenskih raziskav v Sloveniji, na Češkem in na Slovaškem. Projekt je sofinancirala Fundacija SOROS, izsledke pa smo objavili v knjižni obliki. Slednjič smo s tesnim sodelovanjem s kolegi Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU ter z založbo DZS izdali »Geografski atlas Slovenije« in tako uspešno zaključili triletni razvojno-raziskovalni projekt in dvoletno uredniško – založniško delo »Nacionalni atlas Slovenije«. Projekt je vodil dr. Andrej Černe.

Sodelavci Inštituta za geografijo smo v letu 1998 objavili skupaj 123 prispevkov, od tega 2 monografiji, 3 izvirne znanstvene članke, 2 pregledna znanstvena članka, 8 strokovnih člankov, 6 objavljenih predavanj, 6 sestavkov v Enciklopediji, 2 predgovora, 7 poglavij v strokovni monografiji, 57 drugih samostojnih sestavkov v knjigi, 1 poljudni članek, 33 kartografskih izdelkov, 3 poročila o znanstveni nalogi, 11 elaboratov in drugih študij, 7 uredniških del, 7 drugih sestavkov, 1 recenzijo ter eno magistrska naloga. Poleg navedenega je nekaj prispevkov še v tisku.

Novembra 1998 je izšel Geografski atlas Slovenije, prvi nacionalni atlas naše države in naroda. To znanstveno in strokovno zaokroženo, vsebinsko obsežno in široko, s številnimi tehničnimi novostmi, v celoti z računalniško tehniko izdelano ter estetsko dovršeno delo pomeni zaključek petletnega dela na tem projektu in eno od najbolj promocijskih izdelkov slovenske geografije. Izdelali smo ga s tesnim sodelovanjem kolegov z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU in Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter Založbe DZS d. d.

V okviru redne založniške dejavnosti Inštituta za geografijo smo izdali dve številki Geographice Slovenice (30. in 31. številko), oziroma celo tri, če štejemo 29. številko iz leta 1997, ki je fizično izšla v koledarskem letu 1998. Uredniška politika se drži zastavljenega koncepta izdajanja prvenstveno obširnejših znanstvenih monografij, zlasti tistih z večjo teoretsko in metodološko veljavo. Med temi je veliko povzetrov magistrstev in doktoratov ter znanstvenih projektov. 29. številka Geographice Slovenice avtorja dr. Matjaža Jeršiča »Bližnja rekreacija prebivalcev Slovenije« prinaša izsledke raziskovalnega projekta, ki sta ga sofinancirali Ministrstvo za znanost in tehnologijo in Ministrstvo za okolje in prostor. 30. številka avtorice dr. Metke Špes »Degradacija okolja kot dejavnik diferenciacije urbane pokrajine« je objava njene disertacije. Obe naštetih deli sodita med pomembne teoretske in aplikativne prispevke, po katerih segajo tako študentje ter učitelji geografije kakor praktiki. Izjema je 31. številka »Nove možnosti podeželja / New Prosperity for Rural Regions«, ki povzema prispevke z mednarodnega znanstvenega srečanja v Tatrah in je večinoma v angleškem jeziku.

Sodelavci inštituta so se udeleževali domačih in mednarodnih strokovnih in znanstvenih srečanjih ter sestankov, okroglih miz in drugih podobnih prireditvev, večinoma z aktivno udeležbo. Nekaj je bilo tudi vabljenih predavanj. Zelo pomembne so tudi delavnice in druge oblike izobraževanja ter usposabljanja. V letu 1998 sta se sodelavca dr. Marjan Ravbar in mag. Irena Rejec Brancelj udeležila dveh takih mednarodnih delavnic in sicer v okviru projekta »Podonavje«, ki sicer poteka na medvladni ravni.

Sodelavci Inštituta za geografijo so dejavno sodelovali tudi pri izdelavi recenzij, poročil, ocen, priponb in podobnega za Ministrstvo za okolje in prostor, Urad za prostorsko planiranje in za Ministrstvo za zunanje zadeve. Sodelovali smo s Svetom za varstvo okolja (prispevki, druge oblike), z Uradom Republike Slovenije za narodnosti (priprava gradiva, sodelovanje pri pripravi besedil, drugo) in s Komisijo Državnega zbora za Slovence po svetu.

Med odmevnostjo našega znanstvenega in strokovnega dela je treba omeniti tudi medijski odziv, ki je bil znatnejši pri dveh zadevah: pri Geografskem atlasu Slovenije je bilo precej odmevov v časopisu (pri praktično vseh vidnejših), na Televiziji Slovenija in POP TV ter na radiu. Medijsko dokaj odmevna je bila disertacija dr. Jerneja Zupančiča, ki jo je predstavil v tiskovnem središču Concordia na Dunaju konec leta 1997 ter dvakrat na avstrijskem Koroškem spomladi leta 1998; odmevi so prihajali do marca 1998.

Zemljepisni muzej Slovenije je v letu 1998 nadaljeval s siceršnjimi dejavnostmi, kot so zbiranje, urejanje, varovanje, hranjenje in razstavljanje starejših zemljevidov in drugega arhivskega gradiva, virov, dokumentov in podatkov, opravljal je promocijske naloge za celotno geografijo in širše, z razstavami izobraževal zainteresirano javnost in šole različnih vrst in stopenj. V letu 1998 so sodelavci muzeja pod

vodstvom Bibijane Mihevc pripravili: razstavo o 75 letnici društvenega delovanja geografov (še iz leta 1997), razstavo o akademiku prof. dr. Svetozarju Ilešiču, razstavo »Od projekta do knjige« o slovenskem nacionalnem atlasu v Cankarjevem domu, razstavo »Nacionalni atlas Slovenije« v atriju Narodnega muzeja, razstavo »Sonaravni razvoj v Slovenskih Alpah« ob priliki mednarodnega posveta na to temo v Kranjski Gori in še kasneje v Ljubljani, razstavo »Geografski atlas Slovenije« kot najpomembnejši del stalne postavitve, ki bo potovala po Sloveniji po različnih ustanovah. Poleg tega so organizirali srečanje geografov, priredili 11 tiskovnih konferenc ter 8 drugih srečanj in znanstvenih sestankov, skrbeli za prireditve »Geografskih večerov« skupaj z Ljubljanskim geografskim društvom in podobno. Začeli so tudi že urejati zapuščino prof. Valterja Bohinca.

Knjižnica je nadaljevala redno dejavnost zbiranja, bibliotekarskega urejanja gradiva in knjig, virov ter podatkov za sodelavce Inštituta za geografijo ter tudi za javnost. Zaradi pomanjkanja sredstev smo nakupili le nekaj deset novih naslovov: predvsem učbenike, priročnike in drugo temeljno literaturo s področij socialne geografije in sorodnih strok. Nadaljevalo se je urejanje prispevkov za COBISS – lokalno in vzajemno bazo; v prvi vrsti sodelavcev našega inštituta.

Čeprav sodelovanje pri izobraževanju raziskovalcev – srednješolcev, pri izobraževanju učiteljev geografije in predstavljanju geografskih vsebin poljudni javnosti ne sodi v redni program dela našega inštituta, je za geografijo kot stroko prav ta dejavnost zelo pomembna. Sodelovali smo tudi pri vodenju strokovnih ekskurzij ter izvedli nekaj predavanj ter seminarjev študentom geografije. Sodelavci našega inštituta so bili zelo dejavni tudi pri društvenem delu v okviru Zveze geografskih društev Slovenije ter Ljubljanskega geografskega društva. Tudi te dejavnosti nimajo vedno neposredne zveze z našim znanstvenoraziskovalnim ter strokovnim delom, ker pa so za geografijo kot vedo pomembne, nudi Inštitut za geografijo precejšnjo podporo tudi tem stanovskim dejavnostim.

Jernej Zupančič

Inštitut za raziskovanje Krasa ZRC SAZU v letu 1998

Nadaljevali smo celovito preučevanje krasa, in sicer kraškega površja, jam in kraških voda. Temeljne študije so bile izhodišče za poučevanje o krasu in načrtovanje življenja na njem. Raziskave so vpete v mednarodne krasoslovne tokove.

Raziskave so bile združene v projektih, ki jih je denarno omogočalo Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije. Projekt Kras v Sloveniji 2 je vključeval geološke, geomorfološke, speleološke in hidrološke raziskave krasa ter preučevanje zgodovine krasoslovnih raziskav. Krasoslovna in Krasoslovna informacijska zbirka začenjata graditi vedenje o naši naravni dediščini na način, ki bo dostopen tudi širšemu krogu uporabnikov. Speleološke raziskave za varovanje in ohranjanje Škocjanskih jam so opredelile tudi razvojne tipe jamskih prostorov ter vlogo udornic v razvoju tega dela krasa. S Karto ranljivosti krasa vzdolž avtocest v Sloveniji smo ugotavljali vplive avtocest na naš kras. Kartiranje ranljivosti in ogroženosti za varstvo kraških vodonosnikov je naš prispevek v mednarodnem projektu COST Action 620. V okviru podiplomskih raziskav smo končali prvi del raziskav speleogeneze matičnega Krasa, nadaljujemo pa z ocenjevanjem razmerja med napajanjem in praznjenjem kraškega vodonosnika v zaledju Vipave, ekologije Reke in paleokraških pojavov v zgornjekrednih apnencih Matarskega podolja in Slavnika. Sodelavec opravlja podiplomski študij z raziskavami raztapljanja karbonatnih kamnin v laboratoriju na univerzi v Bremnu.

Nadaljevali smo krasoslovni nadzor gradnje avtocest na Krasu. Razkrivajo se nam novi pogledi na razvoj krasa in njegovega površja. Posebej smo preučili tudi naplavine v vrtačah. Sodelovali smo pri načrtovanju trase avtocest med Kozino in Klancem, Bičem in Hrastjem ter Ponikvami in Hrastjem. Naredili smo krasoslovno inventarizacijo območja Sabotina in speleološko inventarizacijo Škocjanskih jam. Izdelali smo poročilo o geoloških, hidrogeoloških, geomorfoloških in morfostrukturnih razmerah ter speleoloških pojavih na območju vojaškega poligona Poček. Za to študijo smo izvedli obsežno sledenje podzemelskih voda.

Nadaljevali smo delo v mednarodnih projektih, med njimi tudi v že omenjenem projektu COST Action 620. S kitajskimi raziskovalci iz Yunnanskega geografskega inštituta in Geološkega inštituta Kitajske akademije znanosti smo končali prvi del raziskav južnokitajskega krasa. Projekta Varovanje krasa in uporaba jam in študij razvoja kamnitega gozda ter značilnosti kraškega vodonosnika v Lunanu v provinci Yunnan sta denarno podprli slovensko in kitajsko ministrstvo za znanost in tehnologijo. Nadaljevali smo raziskave pri projektu Fosilni sesalci in kras, ki je vključen v program PROTEUS. Sodelujemo z raziskovalci univerze v Montpellierju. S krasoslovci provansalske univerze smo s korelacijo in spektralno analizo raziskovali zaledje Vipave in Hublja. Raziskave v podprogramu Pole-Equator-Pole, v katerem sodelujemo z raziskovalci bergenske univerze, pa so nam dale nova spoznanja o starosti sige v naših jamah. Nadaljevali smo delo pri IGCP-UNESCO Project 379 z naslovom Kraški procesi in kroženje ogljika. S sodelavci Geološkega inštituta Akademije znanosti iz Prage nadaljujemo paleomagnetne raziskave naplavin, najdenih v jamah, ki so bile odkrite pri gradnji avtoceste. Sodelavka je v programu Inštituta za preučevanje puščav iz Las Vegasa raziskovala kot Fulbrightova štipendistka ameriški kras. Začenjamo delo pri hidrogeološkem projektu Gospodarjenje z vodami v kraških vodonosnikih (Stalagmite), ki ga denarno omogoča Evropska skupnost v programu INCO-Copernicus. Sodelujemo s krasoslovci iz Velike Britanije, Francije, Slovaške in Bolgarije.

Udeležili smo se Sedimentološkega kongresa v Španiji, sestanka ALCADI na Slovaškem, sestankov v okviru projektov COST 620 in 621 v Belgiji in Franciji, Drugega mednarodnega simpozija o kraških vodonosnikih v Teheranu, Regionalne konference Mednarodne geografske zveze v Lisboni, 9. simpozija o geologiji Bahamov in sestanka projekta IGCP-UNESCO Project 379, ki je bil v Kentuckyu ter Geološkega kongresa o avtocestah v Arizoni.

Organizirali smo 6. mednarodno krasoslovno šolo, ki je bila namenjena raziskovanju alpskega krasa, in sestanek raziskovalcev v projektu COST Action 620.

Izdali smo knjigi South China Karst 1 in Tektonska zgradba sistema Postojnskih jam ter dva Krasoslovna zbornika.

Tadej Slabe

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v študijskem letu 1998/99

V študijskem letu 1998/99 v delu Oddelka za geografijo ni bilo večjih pretresov ali sprememb glede na zadnja leta. Kljub temu stalne manjše spremembe dokazujejo, da je študijski program živ organizem in da oddelek stremi k neprestanemu izboljševanju kakovosti študija.

Namesto treh študijskih smeri in številnih kombinacij je že polno zaživela dvosmernost študija geografije: samostojna nepedagoška in dvopredmetna pedagoška smer; pri slednji gre za enakovrednost obeh predmetov. Oddelek se pripravlja na uvedbo nabirno-izbirnega sistema študija, s katerim bi bila v polni meri omogočena meduniverzitetna izmenjava študentov. Prilagajanje na nov sistem naj bi bilo dokaj enostavno, saj je že sedanjí študijski program, posebno samostojna smer, izrazito usmerjen v povezovanje s sorodnimi strokami.

Število študentov se neprestano povečuje: v študijskem letu 1998/99 jih je bilo 483, in sicer 141 v prvem, 116 v drugem, 98 v tretjem, 59 v četrtem letniku, absolventov pa je bilo 69. Vzrok za manjši osip je pogosto uveljavljanje možnosti ponovnega vpisa in sproti študij. Večina predmetov traja en semester, tako da študentje v izpitnih obdobjih lahko sproti opravljajo izpitne obveznosti.

V študijskem letu 1998/99 se je na magistrski študij vpisalo 7 študentov, magistrirali pa so trije. V tem času so si pridobili doktorat znanosti kar štirje kandidati.

Na drugo delovno mesto je odšla kartografinja Veronika Leskovšek; drugih kadrovskih sprememb ni bilo. Glede na obseg pedagoških obveznosti oddelek potrebuje vsaj še enega učitelja, dva asistenta in asistenta-stažista ali mladega raziskovalca.

Običajna živahna izmenjava univerzitetnih učiteljev se je nadaljevala tudi v lanskem študijskem letu. Tako so oddelek obiskali priznani strokovnjaki iz Nemčije, Velike Britanije, Poljske, Avstrije, Italije, med-

tem ko so člani oddelka gostovali na Poljskem, v ZDA, Veliki Britaniji, Novi Zelandiji. Na oddelku je na nekajmesečnem doktorskem študiju Darren Purcell iz ZDA.

Študenti so sodelovali s hrvaškimi kolegi na terenskih vajah v Paklenici, se udeležili poletne uni-
verzve v Bovcu in terenskega dela na Palma de Mallorci v okviru programa Socrates-Erasmus.

Oddelek je organiziral Melikove dneve v Kranjski Gori (november 1998), slovensko-nemški semi-
nar o globalizaciji in razvoju slovenskih mest v Ljubljani (april 1999) ter terensko delo za učitelje geografije
na področju spoznavanja prsti na Krasu (november 1998).

Člani oddelka so nadaljevali delo pri raziskovalnih projektih, in to s simboličnimi finančnimi sredstvi:

- Trajnostni razvoj v slovenskih Alpah (vodja dr. Anton Gosar),
- Pomen regionalnih virov v sonaravni razvojni strategiji (dr. Dušan Plut),
- Slovenska geografska terminologija (dr. Franc Lovrenčak),
- Vsebinska in organizacijska prenova geografije kot šolskega predmeta nacionalnega in splošno izo-
braževalnega pomena (dr. Jurij Kunaver),
- Geografska analiza Ljubljane in njene razvojne možnosti (dr. Mirko Pak).

Kot pomembna dogodka člani oddelka štejejo obisk kolegov na Geografskem oddelku Prirodno-
matematične fakultete v Zagrebu in na Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru. S tem
smo želeli deloma obuditi, predvsem pa okrepiti sodelovanje z omenjenima oddelkoma.

Pomembna naloga, ki čaka Oddelek za geografijo, je prizadevanje za sodelovanje z geografskima
inštitutoma. Na uspešno izvedbo naloge pa ne vpliva le dobra volja inštitucij, pač pa tudi odnos obla-
sti do izobraževalne in raziskovalne sfere; v boju za lastno preživetje namreč ni veliko prostora za
sodelovanje.

Marijan M. Klemenčič

Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru v študijskem letu 1998/99

Nedvomno je potrebno na prvo mesto zapisati pozitivne kadrovske spremembe, ki so obogatile Odde-
lek za geografijo na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru: dr. Vladimir Drozg je napredoval v izrednega
profesorja za družbeno in regionalno geografijo, mag. Uroš Horvat je dosegel doktorat znanosti na področ-
ju geografije turizma pod mentorstvom dr. Matjaža Jeršiča in mladi raziskovalec Dimitrij Krajnc je uspešno
zagovarjal magistrsko delo s področja agrarne geografije pod mentorstvom dr. Boruta Belca. S temi,
za naš Oddelek velikimi spremembami, se je precej okrepila družbena geografija. Okrepli bomo tudi
didaktiko geografije, saj bo z novim študijskim letom Eva Konečnik zasedla delovno mesto asistentke
za didaktiko geografije in družbeno geografijo. S tem bo dr. Karmen Kolenc Kolnik dobila prepotreb-
no pomoč pri opravljanju nastopov in hospitacij tako na geografskem oddelku kot pri razrednem pouku.
Velika rana didaktike nasploh na pedagoški fakulteti je podvrednoten pomen tega predmeta, kar zah-
teva celovito rešitev.

V prihodnje bo potrebno pridobiti pomoč tudi na področju fizične geografije, še zlasti zaradi odho-
da naših dolgoletnih profesorjev v zaslužni pokoj.

Kljub stalnemu prizadevanju po kadrovski krepitvi Oddelka ne moremo brez pomoči pogodben-
nih sodelavcev. Uspešno sodelujemo z dr. Mirkom Pakom s Filozofske fakultete in dr. Stanetom Pelcem
s Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani ter dr. Marjanom Ravbarjem z Inštituta za geografijo, z ma-
riborske univerze pa nam pri pedagoškem pomaga delu dr. Lučka Lorber.

Tako je sedaj na Oddelku za geografijo redno zaposlenih sedem oziroma osem sodelavcev (en redni
in en izredni profesor, trije docenti in trije asistenti), od jeseni naprej pa še asistentka. Skupaj s pogod-
beni sodelavci je na geografskem oddelku 13 predavateljev oziroma asistentov, kar pa še vedno ne zadostuje
za opravljanje potrebnih obveznosti. Zato ostaja prioriteta kadrovska krepitev Oddelka. Krmilo Oddel-
ka je od februarja 1999 ponovno prevzela dr. Ana Vovk Korže, ki jo je eno leto nadomeščal dr. Igor Žiberna.

Raziskovalno poglobljanje stroke je poleg krepitve pedagoškega dela naša glavna usmeritev. Raz-
vijamo zlasti fizično in družbeno geografijo ter didaktiko geografije in, žal, manj regionalno geografijo.

Zaradi zavedanja nujnosti razvoja regionalne geografije, si prizadevamo ustvariti team in se s skupnimi močmi usmeriti v regionalne študije, kjer bi se sintetizirala spoznanja iz naših posameznih raziskovalnih področij. Vseskozi nas spremlja zavest, da moramo lastne raziskovalne rezultate prenašati na študente, ki se z našo pomočjo razvijajo v profesorje geografije, saj jih v prihodnosti čaka zahtevna naloga, to je delo z vedno zahtevnejšo mlado generacijo.

Prek Zavoda za šolstvo v Ljubljani ter Geografskega društva v Mariboru in Ljubljani prenašamo raziskovalne rezultate v prakso. Seminarji, delavnice in terensko delo so namenjeni geografom, ki si želijo osvežiti in poglobiti lastno znanje.

Izvajali smo:

- terensko delo za geografe z naslovom »Spoznamo prsti v Sloveniji« po Severovzhodni Sloveniji (dr. Vovk Korže),
- pripravo učiteljev geografije na maturo »Matura 2000« (dr. Žiberna, dr. Vovk Korže – Delo na terenu: fizičnogeografske naloge; dr. Horvat, mag. Počkaj Horvat – Delo na terenu: družbenogeografske naloge; dr. Kolenc Kolnik – Pomen terenskega dela kot notranje ocene za maturo),
- sodelujemo pri pisanju učbenikov, delovnih zvezkov in priročnikov za geografijo (dr. Kolenc Kolnik in dr. Vovk Korže),
- pripravljamo študijsko gradivo za študente: Hidrogeografija (dr. Vovk Korže).

Prisotni smo tudi v različnih komisijah:

- predmetni maturitetni komisiji za geografijo, zadolženi za usposabljanje učiteljev geografije, ki sodelujejo na maturi in za usklajevanje ter posodabljanje predmetnega maturitetnega kataloga (dr. K. Kolenc Kolnik),
- urbanistični komisiji mesta Maribor (dr. Drozg),
- komisiji za zagovor disertacije dr. M. Krevsa (dr. Drozg),
- pri mentorstvu magistrske in doktorske naloge D. Krajnc (dr. Belec), magistrske naloge E. Konečnik (dr. Kolenc Kolnik) in podiplomskem študiju M. Petauer (dr. Vovk Korže).

S predvideno združitvijo obstoječe Pedagoške fakultete v tri nove fakultete (Filozofsko, Naravoslovno-matematično in Pedagoško) naj bi študij geografije potekal na bodoči Filozofski fakulteti. S tem se v prihodnje odpirajo možnosti enopredmetnega študija geografije in nepedagoške smeri (poleg obstoječe pedagoške). Na ta izziv smo se pripravili in v Elaborat o ustanovitvi Filozofske fakultete, ki ga je pripravila Komisija za ustanovitev Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, vključili predvidene programe enopredmetne, dvopredmetne, pedagoške in nepedagoške geografije. Čas bo pokazal možnosti tovrstne realizacije. Če sledimo zahtevam univerze po kreditnem ovrednotenju študija, lahko pričakujemo, da se bo mobilnost študentov povečala, kar poznamo že od naših sosedov. Tudi na to smo se pripravili in opremili obstoječ predmetnik s kreditnimi točkami.

Znanstvenoraziskovalno delo je podobno kot pedagoško zelo pestro in kaže na raziskovalno usmerjenost sodelavcev. S prispevki smo sodelovali na mednarodni geografski konferenci Globalisation – Regionalisation/Regionalismus v Pecu (dr. Belec, dr. Vovk Korže in mag. Krajnc) in na mednarodnem strokovnem posvetu v Kranjski Gori »Sonaravni razvoj v Slovenskih Alpah in v sosedstvu« (dr. Žiberna in dr. Kolenc Kolnik). Dr. Drozg aktivno sodeluje z Uradom za prostorsko planiranje (vabljen predavanje na strokovnem posvetu Slovenski prostor – naselja, sodelovanje pri pripravi politike prostorskega razvoja, raziskovalno-aplikativna naloga o oblikah poselitve v Sloveniji). Sodeluje tudi v mednarodni skupini za preučevanje regionalnega razvoja v Srednji in Vzhodni Evropi (pod pokroviteljstvom Akademije za prostorsko in deželno planiranje s sedežem v Hanovru). Delovna skupina se je sestala v Linzu in v oktobru 1999 v Kestelyu. Prav tako smo bili prisotni na medinstitutskem seminarju o bodočnosti mest (dr. Drozg), pri urbanistični delavnici Maribor – vzhod pa je dr. Drozg predaval o urbanosti slovenskih mest. Naš sodelavec ima tudi stike s službo Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo. Sodeluje tudi v mednarodnem projektu Urbani marketing. Dr. Belec in dr. Žiberna sodelujeta v projektu Posesna razdrobljenost Severovzhodne Slovenije z vidika poseljenosti pokrajine in problematika vključevanja v integrirano evropsko kmetijstvo; nosilec raziskovalnega projekta je dr. Belec.

Slovensko-hrvaško znanstveno sodelovanje poteka prek projekta Vpliv družbenoekonomskih sprememb na razvojne procese in transformacijo slovensko hrvaških mejnih območij, kjer pod nosilstvom dr. Belca sodelujeta še dr. Lorberjeva z mariborske in dr. Feletar z zagrebške univerze.

S prispevki, ki jih izkazuje bibliografija, smo sodelovali na znanstvenih kolokvijih, konferencah in delavnicah. Skupaj smo redno zaposleni na Oddelku v minulem študijskem letu objavili okoli 100 prispevkov, od tega manjši delež v tujini (Avstriji, Nemčiji, Hrvaški, Slovaški in Češki).

V mesecu marcu 1999 nas je obiskal dr. J. Maier z Univerze v Bayreuthu in pripravil dvoje predavanj, za študente geografije ter delavce univerze. Pričakovali smo tudi obisk prof. Goparja iz Indije ter prof. S. A. Daltona iz Velike Britanije.

Za dvopredmetni pedagoški študijski program geografije je iz leta v leto večje zanimanje, kar se kaže v povečanem številu vpisanih študentov v prvi letnik. V študijskem letu 1998/99 je bilo vpisanih v 1. letnik kar 91 študentov, od tega prvič 60. V drugem in tretjem letniku se število študentov nekoliko zmanjša, a še vedno presega 50. Tako je skupno število študentov geografije okrog 260: 230 rednih in 30 izrednih. V tem študijskem letu bo program geografije, prenovljen iz leta 1996, prvič stekel v vseh štirih letnikih. Prinesel bo manjše spremembe v zaporedju predmetov (na primer po starem programu je geografija podeželja bila v drugem, sedaj je v četrtem letniku).

Zaradi prevelikega zanimanja za študij geografije je vpis na to študijska smer letos omejen. Na razpolago je 60 vpisnih mest, po analizi prijav z informativnega dneva pa se je izkazalo, da je zanimanje za ta študij kar dvakrat večje.

Letno diplomira na geografiji okoli 15 študentov. Z vsemi opravljenimi obveznostmi (izpiti, kolokviji, nastopi in hospitacije ter sklepna seminarska naloga iz vzporedne študijske smeri) dobi diplomant možnost, da se prijavi na diplomski izpit, ki zajema ožji in širši sklop vsebin. Kandidat jih spozna že med študijem, še zlasti pa pri pisanju diplomskega dela.

Z letošnjim letom pričakujemo prvi vpis na podiplomski študij geografije za področje izobraževanja. Razpisali smo magistrski in doktorski študij, pri čemer bo mogoč tudi enovit doktorski študij. Zloženke s potrebnimi informacijami so na razpolago pri predstojnici Oddelka.

Prav tako sodelujemo pri podiplomskem študiju za pridobitev specializacije s področja okoljskega izobraževanja. Ta specialistični študij je zasnovan interdisciplinarno. Poleg geografov sodelujejo še fiziki, biologi in kemiki. Zaradi skromne zastopanosti »ekološko obarvanih predmetov« na študijski smeri geografije smo se v okoljsko izobraževanje vključili z naslednjimi predlaganimi predmeti: antropogeno spreminjanje vremena in podnebja, relief in človek, varovanje prsti, vegetacija v kulturni pokrajini, kopenske vode, gospodarstvo in prostor, prebivalstvo in naselja. Ker je študij namenjen izobraževanju, bomo sodelovali še z didaktiko okoljskega izobraževanja.

Perspektive članov Oddelka so usmerjene v kvalitetno in poglobljeno pedagoško in raziskovalno delo. Prijavili smo se na zborovanje geografov Ljubljana 2000, uspeli na razpisu permanentnega izobraževanja z metodami terenskega dela za geografe, pripravljamo srečanje geografov Oddelkov Filozofske in Pedagoške fakultete konec septembra 1999 v Vzhodni Sloveniji na temo podeželje. Seveda si prizadevamo čim sodobneje opremiti predavalnice, se končno povezati v internet mrežo in, kar je najpomembnejše, pomagati mladim sodelavcem pri njihovem geografskem podiplomskem izobraževanju.

Informacije o našem oddelku: <http://www.uni-mb.si/~geografija>.

Ana Vovk Korže